

UPPSALA UNIVERSITET

Institutionen för nordiska språk

EXAMENSARBETE 15 HP

Professionell svenska C

VT 2013

Vem står vid spisen?

En diakronisk analys av hur föräldrar framställs i
barnböcker

Jessica Aranius

Handledare: Maria Ohlsson

Institutionen för nordiska språk

Sammandrag

Arbetets syfte är att studera hur föräldrar framställs i barnböcker ur ett diakroniskt perspektiv. I undersökningen har jag analyserat olika typer av verbprocesser för att se huruvida sättet barnböcker framställer föräldrar på har förändrats sedan kvinnorrörelsen inleddes på 1960-talet. Det är sex barnböcker som jag har analyserat, varav tre är publicerade på 1950-talet och tre är publicerade på 2000-talet.

Metoden för analysen bygger på den funktionella grammatiken där man anser att grammatiken inte bara uttrycker utan även skapar betydelse. I min analys har jag kategoriserat föräldrarnas olika verbprocesser och jag har tittat på hur deltagarpositionerna fördelar sig för respektive förälder. Processerna delas in i fyra grupper: materiella processer, mentala processer, relationella processer och verbala processer.

Resultaten visar att de verbala processerna är vanligast för både mamman och pappan i de nyare och de äldre böckerna. Dessutom kan man se att de materiella processerna är näst mest vanliga och dessa följs av de mentala processerna. Minst frekventa är de relationella processerna. Skillnaden från de äldre böckerna till de nyare är att frekvensen av verbala processer har minskat och lämnat plats för fler mentala och relationella. När det gäller deltagarpositioner är både mamman och pappan oftast förstadedeltagare.

Av analysen kan man se att det finns vissa förändringar i hur föräldrar skildras i barnböcker över tid. Man kan se en skillnad i vilka föräldrar som arbetar, hur hushållssysslorna fördelas, hur föräldrarna beskrivs, vem som innehar kunskap samt huruvida föräldrarna utför handlingar med kvinnliga eller manliga konnotationer. Pappan framställs inte längre som en källa till kunskap inom familjen och i de nyare böckerna är det inte lika vanligt att han undervisar övriga familjemedlemmar. Mamman är inte längre hemmafru utan i de nyare böckerna arbetar båda föräldrarna. Föräldrarna i de nyare böckerna beskrivs med ord som handlar om deras utseende, något som inte förekommer i de äldre böckerna. Föräldrarna överskrider genusmönster i sina handlingar i de nyare böckerna genom att mamman kan göra manligt konnoterade handlingar och pappan kan utföra kvinnligt konnoterade handlingar. Sammanfattningsvis kan man av min analys se tendenser som pekar på att föräldrar i barnböcker framställs som mer genusneutrala i nyare barnböcker.

Innehåll

Sammandrag	2
1. Inledning.....	6
1.1 Syfte och frågeställningar	7
1.2 Uppsatsens disposition.....	7
2. Teoretisk bakgrund	8
2.1 Genusteori.....	8
2.2 Språkvetenskap ur ett genusperspektiv	9
2.3 Stereotyper om kvinnor och män.....	10
3. Tidigare forskning	10
3.1 Forskning om genus i barnlitteratur.....	11
3.2 Forskning om föräldraframställning	12
4. Material.....	14
4.1 Kriterier och urval.....	14
4.2 Presentation av materialet.....	15
5. Metod.....	16
5.1 Val av metod.....	17
5.2 Funktionell grammatik.....	17
5.2.1 De tre metafunktionerna.....	17
5.2.2 Verbprocesser.....	18
5.2.2.1 Materiella processer.....	18
5.2.2.2 Mentala processer	21
5.2.2.3 Verbala processer	22
5.2.2.4 Relationella processer.....	23
5.3 Applicering av metoden.....	24
6. Resultat	25
6.1 Övergripande resultat.....	25
6.1.1 Pappan	25
6.1.2 Mamman.....	26
6.2 Processerna	27
6.2.1 Materiella processer	27

6.2.1.1 Pappan	27
6.2.1.2 Mamman	28
6.2.2 Mentala processer	29
6.2.2.1 Pappan	29
6.2.2.2 Mamman	29
6.2.3 Relationella processer	30
6.2.4 Verbala processer	30
6.2.4.1 Pappan	30
6.2.4.2 Mamman	30
6.3 Deltagare	31
6.3.1 Pappan	31
6.3.2 Mamman	32
7. Diskussion	34
7.1 Diskussion av resultaten	34
7.2 Kritik av undersökningen	36
8. Sammanfattning	37
Referenser	40
Bilagor	42
Bilaga 1: Verbprocesser från Snöstjärnan	43
Bilaga 2: Verbprocesser från Håkan Bråkans skrattbok	46
Bilaga 3: Verbprocesser från Joy & snigelriket	49
Bilaga 4: Verbprocesser från Barnen på Bråkmakargatan	52
Bilaga 5: Verbprocesser från Villervalle i Söderhavet	55
Bilaga 6: Verbprocesser från Pip-Larssons Lilla O	58

Tabellförteckning

1. Tabell 6.1 Fördelning av verbprocesser för pappan	25
2. Tabell 6.2 Fördelning av verbprocesser för mamman	26
3. Tabell 6.3 Deltagarpositioner för pappan	31
4. Tabell 6.4 Deltagarpositioner för mamman	33

Förteckning över tabellariska uppställningar

1. Tabellarisk uppställning 5.1 Exempel på handling.....	19
2. Tabellarisk uppställning 5.2 Exempel på händelse.....	19
3. Tabellarisk uppställning 5.3 Exempel på mål som andradeltagare.....	20
4. Tabellarisk uppställning 5.4 Exempel på mottagare som andradeltagare.....	20
5. Tabellarisk uppställning 5.5 Exempel på utsträckning som andradeltagare.....	21
6. Tabellarisk uppställning 5.6 Exempel på mental process och dess deltagare.....	21
7. Tabellarisk uppställning 5.7 Exempel på anförd sats.....	22
8. Tabellarisk uppställning 5.8 Exempel på lyssnare som andradeltagare.....	22
9. Tabellarisk uppställning 5.9 Exempel på utsaga som andradeltagare.....	23
10. Tabellarisk uppställning 5.10 Exempel på talmål som andradeltagare.....	23

1. Inledning

”Det personliga är politiskt”. Så löd slagorden under 1960- och 1970-talets kvinnorörelse. Feminismens andra våg hade börjat och fokus låg nu på privatlivet (Edlund m. fl. 2007:49). Den första vågen startade nästan hundra år tidigare och hade behandlat kvinnans rättigheter i det offentliga rummet. Då låg fokus på att skapa lika juridiska rättigheter och lika sociala villkor för kvinnor och män (Kyle & Manns 2010). Efter den första vågen hade missnöjeshavet stillnat under en tid, men nu hade oroligheter än en gång börjat krusa över vattenytan. Under den andra vågen menade man att kvinnoförtrycket återigen skapades och detta förtryck kunde ske utan lagparagrafer och offentliga påbud. Kritik riktades mot att könsroller skapades i och med människors sätt att organisera sina kärleksförhållanden, sin familjebildning och barnens vård. Det privata hade nu blivit politiskt och man kämpade för jämställdhet även i hemmet (Edlund m. fl. 2007:49).

Missnöjet bland kvinnorna uppmärksammades först i USA under 60-talet och spred sig sedan vidare till Europa där många grupper bildades med den amerikanska feminismen som förebild. Flertalet böcker publicerades om förtrycket av kvinnan och stora demonstrationer hölls. Dessutom höll man i Washington år 1967 en symbolisk ceremoni för begravningen av den traditionella kvinnan (Kyle & Manns 2010).

Det har nu gått ett halvt sekel sedan den privata kampen inleddes, men hur mycket har förändrats? Är det möjligt att se någon förändring av familjestrukturen? Det var med utgångspunkt i dessa frågor som jag inspirerades till denna uppsats där jag har studerat hur kärnfamiljer framställs i barnböcker. Jag har då jämfört hur föräldrar framställs i böcker publicerade innan rörelsens start med böcker publicerade under senare tid.

För mig som språkvetare blir den här frågan extra intressant i och med att språket antas vara med och konstruera och upprätthålla maktfördelningar (Edlund m. fl. 2007:12–13). Med hjälp av språket skapar, förstärker eller undergräver vi föreställningar om oss själva och dessa föreställningar sammanfaller med vad det innebär att vara kvinna eller man i ett visst samhälle. Av denna anledning finner jag det intressant att titta på hur man med hjälp av språket framställer föräldrar i kärnfamiljer både innan och efter rörelsens början. Valet att studera barnböcker hänger ihop med det utforskande av könsroller som barn gör i tidig ålder. Genom att upprätthålla och ibland överskrida genusgränser undersöker barn hur

könsroller fungerar (Connell 2009:28–31). Vid utforskandet av kön spelar barnlitteraturen en viktig roll i och med att böckerna ger exempel på hur könsroller i vårt samhälle fungerar (Gooden & Gooden 2001:90–91).

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att studera om det har skett en förändring i hur man framställer föräldrar i kärnfamiljen¹ i och med kvinnorörelsen som startade under 60-talet. För att undersöka detta har jag analyserat barnböcker i vilka jag har studerat olika typer av verbprocesser där föräldrar fungerar som deltagare.

Min hypotes för undersökningen är att det är möjligt att se en skillnad mellan hur de äldre respektive de nyare böckerna framställer föräldrar. Frågorna som jag har för avsikt att besvara med analysen är:

1. Hur fördelas de olika typerna av verbprocesser för mamman respektive pappan?
2. Vilka gemensamma drag finns för mammorna som grupp respektive papporna som grupp i de olika böckerna?
3. Kan man se skillnader mellan de äldre och de yngre böckerna när det gäller hur man framställer respektive förälder?
4. Kan man se någon förändring i hur mamman och pappan förhåller sig till varandra över tid?

1.2 Uppsatsens disposition

I avsnitt 1 har jag diskuterat bakgrunden till uppsatsen samt tagit upp mitt syfte och mina frågeställningar. Efter det tar jag i avsnitt 2 upp den teoretiska bakgrundsramen där jag presenterar vilka grundtankar jag utgår ifrån. Avsnitt 3 behandlar tidigare forskning och där presenterar jag forskning om genus i barnböcker samt forskning om hur föräldrar framställs. Sedan presenterar jag mitt material i avsnitt 4 och går igenom de olika kriterierna för hur det har valts ut. I avsnitt 5 introducerar jag min metod och hur den har applicerats på min analys. En redogörelse av resultatet görs i avsnitt 6 och diskuteras sedan

---

¹ Begreppet kärnfamilj definieras i avsnitt 4.1 *Kriterier och urval*.

i avsnitt 7. Till sist avrundar jag i kapitel 8 genom att sammanfatta resultaten till mina frågeställningar.

2. Teoretisk bakgrund

Detta avsnitt behandlar den teoretiska bakgrund jag utgår från i min undersökning. Först presenteras en kort introduktion till genusteori, sedan tas språkvetenskapen ur ett genusperspektiv upp och till sist presenteras samtida normer om kvinnor och män.

2.1 Genusteori

Genus och kön är två begrepp som uppfattas på ett liknande sätt och vars betydelse lätt går att blanda ihop. Begreppet kön användes ensamt ända fram till senare delen av 1900-talet och dess betydelse grundade sig i det biologiska och det personliga förhållandet mellan de båda könen (Edlund m. fl. 2007:28). På 1970-talet började begreppet kön dock att kritiseras. Då man i forskningen hade fått fram en mer komplicerade syn på kön ansåg många forskare att de biologiska faktorerna ensamma inte räckte för att förklara skapandet av könsroller. Därför introducerades ett nytt begrepp: genus. Man började skilja på biologiskt kön och socialt konstruerat genus (Edlund m. fl. 2007:29). Idag har många forskare återgått till begreppet kön, men med en vidgad betydelse. Den betydelsen av kön innefattar både det biologiska och det socialt formade (Edlund m. fl. 2007:33). I min uppsats används begreppet kön på detta utvidgande sätt.

Inom genusforskningen menar man att olika kulturer kan ha olika genusbegrepp. Ett genusbegrepp visar hur identitet, arbete, makt och sexualitet tillsammans och samtidigt är med i skapandet av genus. Hur genusbegreppet ser ut beror på hur genus struktureras inom samhället. Genusbegreppen är inte heller konstanta utan förändras med tiden (Connell 2009:26). Viktigt att poängtera är dock att dessa genusbegrepp är kopplade till kulturen i sig och att alla kulturer kan ha olika genusbegrepp. En handling som är kvinnligt konnoterad i en viss kultur kan uppfattas som manlig i en annan (Ohlsson u.u.). I vårt samhälle pratar man ofta om *heteronormativitet*. Enligt Nationalencyklopedin definieras detta som en norm i samhället där heterosexualitet betraktas som det normala och givna

(Nationalencyklopedin 2013a). Ytterligare pratar man ofta om att vårt samhälle har ett *patriarkat*, vilket innebär att männen i samhället innehar den politiska och ekonomiska makten (Nationalencyklopedin 2013b).

Tidigare har man ofta pratat om synen på kön som en *dikotomi* uppdelad i män och kvinnor (Connell 2009:23). Denna syn innebär att män och kvinnor ställs som motsatser till varandra, både biologiskt och socialt. Detta är ett synsätt som på senare tid har kritiserats då det indikerar att kvinnor respektive män består av homogena grupper. Idag har man inom genusforskningen ofta ett intersektionellt synsätt, vilket innebär att olika kategorier samverkar och inte kan isoleras från varandra. Kvinnor är inte bara kvinnor utan påverkas även av andra sociala faktorer, som exempelvis ålder, social status och etnicitet.

2.2 Språkvetenskap ur ett genusperspektiv

Språkvetenskap ur ett genusperspektiv är ett vetenskapligt område som bör problematisera förhållandet mellan språk och genus. Detta förhållande kan man beskriva ur många olika infallsvinklar och det finns bland annat forskning som fokuserar på fonologi, syntax och diskurs.

Under årens gång har forskningsfrågorna varierat i och med genusforskningens utveckling. Robin Lakoffs artikel från 1973 räknas idag som ett pionjärsarbete inom området språk- och genusforskning. I artikeln är en av hennes huvudfrågor ”Hur talar kvinnor och män?”, något som förutsätter att grupperna kvinnor respektive män är homogena. Idag formuleras sällan så allomfattande forskningsfrågor utan ett intersektionellt perspektiv appliceras oftast (Ohlsson u.u).

Något inom genusforskningen som är relevant för språkvetenskapen är begreppet *performativitet*. Begreppet uttrycker ett visst sätt att se på kopplingen mellan språk och identitet. Innan detta synsätt hade uppkommit tänkte man sig att en person hade tillägnat sig en viss identitet och att denna identitet styrde hur personen kommunicerade. Med performativitet menas det motsatta förhållandet, identiteten formas av de handlingar och språkhandlingar som människor utför. Dessa båda synsätt på språk och identitet utesluter inte varandra utan bägge har giltiga argument (Ohlsson u.u).

2.3 Stereotyper om kvinnor och män

En stereotyp definieras som en förenklad föreställning om karakteristiska egenskaper hos alla som tillhör en viss grupp. Stereotyper påverkar hur man uppfattar individer ur en viss grupp utan att uppfattningen i sig nödvändigtvis stämmer (Nationalencyklopedin 2013c). Stereotyper tenderer att vara riktade mot underordnade grupper och idag finns det fler stereotyper om kvinnor än om män (Edlund m. fl. 2007:59).

En föreställning om kvinnor är att de pratar mer än män. Deras prat anses dessutom innehållslöst och oväsentligt. Föreställningen om den pratiga kvinnan har tidigare varit historiskt väsentlig i Västerlandet, men det är osäkert om den är det idag (Edlund m. fl. 2007:58). En teori om varför denna föreställning finns kvar, trots dess kritiserade korrekthet, är att idealet är att kvinnor är tysta. Kvinnors tal jämförs därför inte med mäns tal utan istället med idealet om den tysta kvinnan. På så sätt kan även kvinnor som pratar lite i jämförelse med män uppfattas som pratsamma (Edlund m. fl. 2007:62). Andra stereotyper som gäller kvinnor är att de oftare ber om ursäkt, att de saknar humor och att de är passiva. Föreställningen om den passiva kvinnan bottnar i synen på mäns och kvinnors roll i den sexuella akten (Edlund m. fl. 2007:181).

En föreställning om män är att de anses som mentalt och fysiskt starka. Män som inte uppfyller detta samhällskrav riskerar att utsättas för fysiskt våld (Connell 2009:21). Män förväntas även uppskatta fysiska aktiviteter, så som idrott. De ska ytterligare vara modiga och impulsiva, något som bidrar till att många unga män dör i bilolyckor när de finner utlopp för sin nyvunna maskulinitet (Connell 2009:132–35).

3. Tidigare forskning

Det här avsnittet tar upp exempel på tidigare forskning inom området. Först ges exempel på forskning om genus i barnlitteraturen och sedan kommer exempel på forskning om hur föräldrar skildras. När det gäller genusforskning i barnlitteratur finns det givetvis en stor mängd undersökningar och mina exempel utgör en minimal del av den existerande forskningen.

3.1 Forskning om genus i barnlitteratur

I Eva Änggård (2005) artikel *Barbie princesses and dinosaur dragons: narration as a way of doing gender* kan man läsa om hennes undersökning om könsroller i berättande. En av hennes utgångspunkter är att litteratur kan vara med och påverka vid skapandet av kön. Av denna anledning undersöker hon hur barns tankar om könsroller kommer fram då de själva får skapa berättelser. Änggård studerade åtta förskolebarn som hade fått i uppgift att producera sina egna berättelser. Gruppen bestod av tre flickor och fem pojkar (Änggård 2005:542). Vid valet av tema för berättelsen gick det att se vissa samband. Ett av dessa var att barnens val av tema påverkades av andra barn av samma kön. Ytterligare valde barnen teman som man kan placera in i pojk- respektive flickgenre (Änggård 2005:544).

Flickornas berättelser handlade om romantik och vardagsliv medan pojkarnas berättelser handlade om hjältar och farliga varelser som slogs mot varandra. I flickornas berättelser var relationer det centrala och i pojkarnas berättelser var händelser det centrala. Det fanns även tendenser till att pojkarna och flickorna trädde över de traditionella könsgränserna. Flickorna lät bland annat prinsessan vara aktiv istället för passiv då de lät prinsessan hitta prinsen istället för det omvända. Ytterligare lät pojkarna deras karaktärer be om ursäkt efter att de hade bråkat (Änggård 2005:550–552).

I masteruppsatsen *Föräldrar, barn och genus: Föräldrars tankar och funderingar kring genusfrågor vid lån av barnböcker* undersöker Paula Karlstam (2010) om föräldrar tänker på genus när de ska låna böcker till sina barn. Hon tittar även på om genusmedvetenhet hos föräldrar påverkar vilka böcker de lånar. På Uppsala stadsbiblioteks barnavdelning fanns möjligheten för föräldrar att fylla i en enkät under februari 2010 (Karlstam 2010:25). Föräldrarna som deltog i studien ansåg sig själva som genusmedvetna och de funderar över genus vid val av böcker till sina barn. Föräldrarna lägger då fokus på hur barn framställs i böcker och många är kritiska till sådant de anser som stereotyper (Karlstam 2010:29–32). Föräldrakaraktärer i böckerna studerades inte på samma sätt, men det ansågs fortfarande viktigt hur dessa framställdes (Karlstam 2010:35). Allmänt ser föräldrarna den nuvarande barnlitteraturen som väldigt stereotyp (Karlstam 2010:34). Vissa använde de genusstereotypa böckerna till att diskutera könsroller medan andra föräldrar medvetet tog bort dessa ur deras läsalternativ (Karlstam 2010:39–40). Det finns en önskan bland

föräldrar om mer nyanserad barnlitteratur där främst barn framställs på mer genusbrytande sätt. Genusbrytandet ska dock inte vara för uppenbart utan ske som en naturlig bakgrund i historien. Föräldrarna önskar böcker som ger en variation av hur barn framställs där barnens kön inte påverkar vilka känslor och personlighetsdrag som är acceptabla (Karlstam 2010:56).

Maja Edberg (2008) har i sin masteruppsats *Populära bilderböcker och genus. Genusstrukturerna i de mest utlånade bilderböckerna år 2007* undersökt huruvida genusmönster går att finna i populära barnböcker. Hon har även tittat på hur dessa genusmönster i så fall visar sig (Edberg 2008:2–3). Genom en kvalitativ textanalys undersöker hon 13 bilderböcker där hon fokuserar på karaktärsbeskrivningar (Edberg 2008:20). I Edbergs resultat kan man se att genusmönster fortfarande existerar i barnlitteraturen, men man kan även se en tydlig förändring. Ofta finns det en karaktär i boken som inte följer normerna när det gäller manligt och kvinnligt. Karaktärens avvikelser är många gånger utseendemässiga. Dessutom börjar man kunna urskilja att pojkar skildras som mer emotionella (Edberg 2008:38–41).

3.2 Forskning om föräldraframställning

I avhandlingen *Normaliserade föräldrar: en undersökning av Försäkringskassans broschyrer 1974–2007* undersöker Lena Lind Palicki (2010) hur Försäkringskassan framställer föräldrar i sina broschyrer från 1974 och framåt. Anledningen till att hon undersöker Försäkringskassan är dess politiska jämställdhetsmål. Försäkringskassan har fått i uppgift av regeringen att försöka minska klyftorna av föräldraledighetsdagar mellan mammor och pappor (Lind Palicki 2010:15). De broschyrer hon tittar på riktar sig till blivande eller nyblivna föräldrar och behandlar föräldrars rättigheter och skyldigheter. Genom att titta på deiktiska rum undersöker Lind Palicki vilka mottagare Försäkringskassan vänder sig till, vilka normer Försäkringskassan har om föräldrar och vem som anses ha ansvaret för Försäkringskassans jämställdhetsfråga (Lind Palicki 2010:16–20). Hennes resultat pekar på att Försäkringskassan främst vänder sig till modern. Mamman sätts i det snäva deiktiska rummet och tilltalas ofta direkt, främst i de nyare broschyrerna (Lind Palicki 2010:70). Lind Palicki finner även att det finns många

normer gällande föräldrar. Bland annat beskrivs de som heterosexuella och friska. De tillhör en kärnfamilj, är i parförhållanden och de är barnets biologiska föräldrar. De har jobb båda två och är ekonomiskt stabila. De är främst mammor som porträtteras som föräldrar och det är mamman som förutsätts ha huvudansvaret i hemmet (Lind Palicki 2010:87–102). När det gäller Lind Palickis tredje och sista fråga har hon funnit att varken föräldrar eller Försäkringskassan ställs som ansvariga för Försäkringskassans jämställdhetsfråga. Ingen av dem har ansvar för att ledighetsdagarna ska fördelas jämnare (Lind Palicki 2010:136).

En virkelig far fra første stund – diskursive (re)konstruksjoner av mannlighet og faderskap är en artikel av Ellen Andenæs (2005) som studerar faderns roll i uppfostringsböcker. Genom att titta på böcker över tid studerar Andenæs hur man har arbetat med att göra om norska män till vårdande föräldrar. Hon undersöker fyra olika böcker om barnuppfostran utgivna 1953, 1984, 1990 respektive 1992 (Andenæs 2005:26). Genom sin analys har hon sett att alla fyra böcker argumenterar för att män bör engagera sig i omsorgsarbetet. Alla tar dessutom upp att sådant arbete kan verka omanligt och försäkras sedan att så inte är fallet. De första böckerna fokuserar mer på det känslomässiga bandet mellan far och barn än på det faktiska arbetet. Vidare ses fadern som familjens överhuvud i de tidigare böckerna där han bland annat bör följa med till läkaren och kontrollera så att modern förstår. I de nyare böckerna beskrivs snarare modern som den med mer expertis och mannen ska inte tveka över att rådfråga henne då hon anses ha goda kunskaper i barnuppfostran. I den första boken krävs ingen förändring av mannen för att bli far, i den andra boken är det genom att bli far som han blir en riktig man och i den sista boken från 1992 anses att det endast är riktiga ”förlorare” som inte hjälper till med omsorgsarbetet (Andenæs 2005:36–37).

I Karin Hagren Idevalls B-uppsats *Föräldraroller i förändring. En kritisk analys av hur frånskilda mammor och pappor framställs i bilderbokstexter* undersöks hur skilda föräldrar skildras i bilderbokstexter (2008). De framställningar hon hittar har hon sedan jämfört med samhällets existerande uppfattningar om kön samt med undersökningar om deltidspappor (Idevall 2008:3). Hennes material består av fyra bilderböcker som alla är utgivna efter år 2000. I böckerna tittar hon på de verbprocesser där mamman eller pappan fungerar som deltagare (Idevall 2008:4–5). Resultatet hon har kommit fram till i undersökningen är att

samhällets föreställningar om kvinnor och män delvis sammanfaller med hur föräldrar framställs i barnböcker. Mammor skildras som pratiga och humorlösa medan pappor skildras som roliga. Hon har hittat exempel på en äldre syn på maskulinitet som macho, men även på en nyare, mjukare maskulinitet. Existensen av en nyare maskulinitet kopplar hon till den skilda pappans behov av att kunna göra saker som tidigare ansetts kvinnligt eftersom mamman inte längre är där och kan utföra handlingarna. Hon resonerar även kring att existensen av både en äldre och en nyare form av maskulinitet i böckerna visar på att synen på maskulinitet är i förändring (Idevall 2008:18–23).

4. Material

Avsnittet behandlar vilka kriterier som har ställts på mitt material, hur detta material har valts ut samt ger en kort presentation av de böcker som ingår i materialet.

4.1 Kriterier och urval

Mitt material består av sex barnböcker; tre från 2000-talet och ytterligare tre publicerade mellan 1950 och 1960. Förutom kravet på när böckerna är publicerade har jag även haft dessa tre krav:

1. Boken ska vara skriven på svenska av svenskfödda författare.
2. Boken ska beskriva en kärnfamilj.
3. Boken ska ha en målgrupp bestående av barn på sex till nio år.

De böcker i mitt material som är publicerade på 2000-talet har jag valt ut genom att först titta på de ovanstående tre kriterierna. Sedan har publiceringsåret avgjort vilka böcker som jag har analyserat, där mer nyligt publicerade böcker har blivit prioriterade. Detta har gjorts för att böckernas skildring av verkligheten ska närma sig dagens till så stor del som möjligt.

För att undvika att få med författarnas kulturella skillnader som en variabel har jag valt att studera böcker som är skrivna på svenska och av svenskfödda författare.

Att boken ska beskriva en kärnfamilj innebär att bokens protagonist ska ingå i en familj där familjekonstellationen består av en mamma, en pappa och ett eller flera barn.

Dessa ska dessutom bo tillsammans. Jag har valt att titta på denna typ av familj då andra familjekonstellationer sällan uppträdde i barnböcker under 50- och 60-talet. För att kunna jämföra hur föräldrar har framställts över tid har jag därför valt att titta på kärnfamiljen.

Åldern på böckernas målgrupp har valts med tanke på att barnen som läser dem då är tillräckligt gamla för att kunna välja böcker själva och i viss mån kunna läsa själva. Barnen har troligen inte heller fått en full bild av manliga och kvinnliga roller, utan påverkas av litteraturens framställningar.

För att hitta rätt typ av böcker har jag valt dem i samråd med bibliotekarie, vilket har fått följden att böckerna som valdes dessutom anses populära. Deras popularitet visar på att de har nått många läsare vilket ger dem ytterligare relevans i denna studie.

4.2 Presentation av materialet

I detta avsnitt ger jag en kort presentation av alla böcker i mitt material genom att introducera handlingen. Vid analysen har jag använt mig av hela böckerna och har därmed inte förhållit mig till att bara analysera utdrag. Detta har gjorts för att få en mer övergripande bild.

Snöstjärnan av Åsa Karsin (2012), 85 sidor

Snöstjärnan handlar om en flicka som heter Tora vars familj ska åka till fjällen över sportlovet. Väl där ska Tora gå i skidskola och gruppen hon börjar i kallas Snöstjärnan. Hennes bror ska gå i en annan grupp och Tora känner sig ensam. Dessutom var skidåkning svårare än hon trott, men efter mycket frustration och ilska börjar hon till slut att fastna för vintersporten.

Håkan Bråkans skrattbok av Sören Olsson, Anders Jacobsson och Eva Lindén (2007), 152 sidor

I *Håkan Bråkans skrattbok* får man följa Håkan Bråkan under ett helt år, där varje kapitel representerar en månad. Det börjar med skolstart, där klädvalet skapar problem, och sträcker sig ända till julafton, där presenter lockar mer än Kalle Anka. Genom roliga upptåg och galna idéer får man följa Håkan och hans familj.

Joy & Snigelriket av Helena Östlund (2008), 135 sidor

Joy är en flicka med ganska bestämda åsikter och vänlig natur. Hon och hennes vänner bestämmer sig en dag för att rädda massvis med sniglar från väggkantens farliga strapatser till en hemlig glänta i skogen. Gläntan blir Snigelriket. Men när kvarteret blir överfullt av förstörande mördarsniglar kan hon inte låta bli att fundera på om det är deras fel.

Barnen på Bråkmakargatan av Astrid Lindgren (1958), 134 sidor

Boken följer Mia-Maria som berättar om sin familj på Krukmakargatan. Framförallt berättar hon historier om sin yngsta syster Lotta som med sina bestämda åsikter skapar roliga situationer. Lilla Lotta hittar på allt möjligt tokigt, bland annat försöker hon växa med hjälp av gödsel och regn. Hon är så tokig den där Lotta, tycker Mia-Maria.

Villervalle i Söderhavet av Bengt Danielsson (1957), 233 sidor

Historien om när Villervalle och hans familj åker till Söderhavet handlar om hur Villervalles pappa får ett jobb som näringsforskare och behöver bege sig till Söderhavet för att studera folkets matvanor. Hela familjen följer med ner till Söderhavsöarna och där väntar spännande äventyr. Villervalle lär sig att fiska utan spö, klättra i palmer och att jaga sköldpaddor. Till slut kan han utan problem leva som en riktig Söderhavsbo.

Pip-Larssons Lilla O av Edith Unnerstad (1955), 112 sidor

Boken *Pip-Larssons Lilla O* handlar om Lilla O som är minst av sju barn i familjen Pip-Larsson. Familjen kallas Pip-Larsson av den anledningen att deras pappa uppfann en kastrull som pep då maten var klar. Lilla O är en envis och påhittig flicka. I boken hittar hon på massvis med upptåg som läsaren får följa med på.

5. Metod

I detta avsnitt presenterar jag min metod genom att först gå igenom motiveringen till mitt metodval för att sedan presentera själva metoden och slutligen behandla hur den appliceras på arbetet.

5.1 Val av metod

Metoden jag använder mig av har tidigare använts av Karin Hagren Idevall (2008) i hennes B-uppsats *Föräldraroller i förändring. En kritisk analys av hur frånskilda mammor och pappor framställs i bilderbokstext* där hon studerar hur skilda föräldrar porträtteras i barnböcker. Metoden bygger på den funktionella grammatiken, som har utarbetats av Michael Halliday (Holmberg & Karlsson 2006:10). Hagren Idevall (2008) har i sin B-uppsats använt en metod som avgränsar de olika analysingångarna i den funktionella grammatiken och ger en bra blandning av både kvalitativ och kvantitativ metod. Av denna anledning har jag valt att applicera metoden på mitt eget arbete, men med en något annorlunda uppdelning av processtyperna. Skillnaden mellan vår uppdelning är att jag har valt att se på verbala processer som en egen processtyp och inte som en undergrupp till de mentala och de materiella. Min uppdelning av de olika processtyperna följer därmed Holmberg och Karlssons (2006:80–94) modell som de beskriver i *Grammatik med betydelse. En introduktion till funktionell grammatik*. Anledningen till att jag har valt att analysera verbprocesser som en egen processtyp är att jag anser att de verbala processerna kan visa på en maktstruktur mellan mamman och pappan i och med att de visar vem som har rätt att uttrycka sin åsikt. Vidare kan de verbala processerna kopplas till fördomar om män respektive kvinnor.

5.2 Funktionell grammatik

Metoden jag har valt att använda mig av bygger på den funktionella grammatiken, som har utarbetats av Michael Halliday. I denna teori anser man att grammatiken inte bara uttrycker utan även skapar betydelse (Holmberg & Karlsson 2006:10–11).

5.2.1 De tre metafunktionerna

Enligt teorin har språket tre metafunktioner: den ideationella, den interpersonella och den textuella. Metafunktionerna är språkets övergripande funktioner och de tre metafunktionerna fungerar på lite olika sätt (Holmberg & Karlsson 2006:18). Den

ideationella metafunktionen visar versioner av verkligheten, den interpersonella metafunktionen berör social interaktion och den textuella metafunktionen går in på hur delar av information sätts samman för att skapa betydelse (Björkvall 2009:11–12). För denna uppsats är den ideationella metafunktionen aktuell då jag ska titta på vilken verklighet som gäller när föräldrar i kärnfamiljen framställs i barnböcker.

5.2.2 Verbprocesser

I min analys har jag valt att lägga fokus på händelseförlopp eftersom dessa är centrala för tolkningen av hur en avsändare skildrar samhällliga processer (Bergström & Boréus 2005:281). Händelseförloppen är det centrum som övriga beskrivningar byggs upp kring. Dessa skeenden kallas för processer och innebär att något händer, uppfattas, sägs eller är (Holmberg & Karlsson 2006:73). Det finns två sätt för att uttrycka en process: antingen med ett verb eller med en verbgrupp. I satser där en verbgrupp uttrycker processen kan man hitta ett verb som blir processkärnan. Denna processkärna är samma sak som huvud verbet och är den process som bestämmer vilka deltagare det handlar om i processen (Holmberg & Karlsson 2006:76). I satser där en verbgrupp utgör processen är det processkärnan som analyseras.

Processer kan delas in i fyra undergrupper: *materiella processer*, *mentala processer*, *verbala processer* och *relationella processer*. Hur de olika processtyperna definieras beskrivs i avsnitt 4.2.2.1 *Materiella processer*, 4.2.2.2 *Mentala processer*, 4.2.2.3 *Verbala processer* samt 4.2.2.4 *Relationella processer*. Vid förklaringarna i dessa avsnitt används exempel på processer tagna från min egen undersökning.

Tillsammans med processtyper står även något som kallas deltagare. Dessa deltagare är de som utför och de som blir påverkade av handlingen. De deltagare som utför processen kallas förstadedtagare och de som påverkas eller binds ihop med förstadedtagaren kallas för andradeltagare (Holmberg & Karlsson 2006:75–76). Första- och andradeltagarna kan ha olika funktion i olika processtyper.

5.2.2.1 Materiella processer

Materiella processer är skeenden som förändrar något i den yttre världen. De kräver ofta någon form av energi (Holmberg & Karlsson 2006:80). Dessa processer delas upp i två

undergrupper: *handlingar* och *händelser* (Holmberg & Karlsson 2006:108). Det som avgör om en materiell process är en händelse eller en handling är huruvida processen är agentativ eller inte. I en agentativ process sker händelseförloppet genom att en av deltagarna aktivt utför det; dessa processer kallas handlingar. Ett exempel på en process med en handling går att se i tabellarisk uppställning 5.1.

Tabellarisk uppställning 5.1 Exempel på handling

Förstadedeltagare	Materiell process	Andradeltagare
<i>Mamma</i>	<i>dammade av</i>	<i>vagnen</i>
aktör	materiell process	mål

I tabellarisk uppställning 5.1 kan man se en materiell process där processkärnan fungerar som en handling i och med att *Mamma* utför handlingen medvetet.

I en icke-agentativ process sker satsens skeende utan att någon i satsen är direkt ansvarig för vad som händer; dessa processer kallas händelser. I tabellarisk uppställning 5.2 återges ett exempel på en händelse.

Tabellarisk uppställning 5.2 Exempel på händelse

Förstadedeltagare	Materiell process	Andradeltagare
<i>han</i>	<i>tappade</i>	<i>allt vad han hade i händerna</i>
aktör	materiell process	mål

Exemplet i tabellarisk uppställning 5.2 visar hur *han* råkar ut för en händelse eftersom *han* inte själv väljer att tappa sakerna han håller i händerna. Handlingar sker aktivt av någon medan händelser inträffar utan någon förmåga att påverka (Holmberg & Karlsson 2006:108–109).

Olika processer kan ha olika typer av deltagare. I de materiella processerna kan förstadedeltagaren endast vara *aktör*, vilket innebär att det är den som utför den materiella processen. Andradeltagaren kan vara antingen *mål*, *utsträckning* eller *mottagare*. Mål är andradeltagaren då denne är den deltagare som processen når fram till som i tabellarisk uppställning 5.3.

Tabellarisk uppställning 5.3 Exempel på mål som andradeltagare

Förstadeltagare	Materiell process	Andradeltagare
<i>Pappa</i>	<i>ställde</i>	<i>bilen</i>
aktör	materiell process	mål

I tabellarisk uppställning 5.3 fungerar andradeltagaren *bilen* som mål. Detta eftersom processen *ställde* påverkar *bilen* direkt.

Andradeltagaren fungerar som mottagare då den drar nytta av processen, vilket går att se i tabellarisk uppställning 5.4.

Tabellarisk uppställning 5.4 Exempel på mottagare som andradeltagare

Förstadeltagare	Materiell process	Andradeltagare	Andradeltagare
<i>mamma</i>	<i>räckte fram</i>	<i>fryspåsarna med glassen</i>	<i>till henne</i>
aktör	materiell process	mål	mottagare

I tabellarisk uppställning 5.4 finns det två andradeltagare: *fryspåsarna med glassen* som fungerar som mål och *till henne* som fungerar som mottagare. Att *till henne* fungerar som mottagare går att se på att hon drar nytta av processen *räckte fram*.

Den tredje och sista typen av andradeltagare kallas för utsträckning. En deltagare som fungerar som utsträckning har tappat sin vanliga betydelse och kan inte stå som mål. De känns oftast igen på att de står i obestämd form på ställen de i vanliga fall hade stått i bestämd form (Holmberg & Karlsson 2006:80–83). Ett exempel på en process med en utsträckning går att finna i tabellarisk uppställning 5.5.

Tabellarisk uppställning 5.5 Exempel på utsträckning som andradeltagare

Förstadeltagare	Materiell process	Andradeltagare
<i>mamma och pappa</i>	<i>gör</i>	<i>varm choklad</i>
aktör	materiell process	utsträckning

Exemplet i tabellarisk uppställning 5.5 visar en mening där orden *varm choklad* har tappat sin vanliga betydelse och istället bildar en typ av handling med verbet. Dessutom står *varm choklad* i obestämd form där deltagaren i vanliga fall hade stått i bestämd form vilket går

att se om man jämför exemplet i tabellen med ordet *bollen* i meningen *Jag sparkade bollen*.

5.2.2.2 Mentala processer

Mentala processer sker inte i den fysiska verkligheten utan snarare i en persons inre. Dessa processer upplevs av någon av deltagarna och några typiska mentala processer är *känna*, *tänka* och *uppfatta*. Förstadeltagaren i en mental process kallas för *upplevare* och andradeltagaren kallas för *fenomen* (Holmberg & Karlsson 2006:85). Ett exempel på en mental process med en första- och andradeltagare går att finna i tabellarisk uppställning 5.6.

Tabellarisk uppställning 5.6 Exempel på mental process och dess deltagare

Förstadeltagare	Mental process	Andradeltagare
<i>Mamma och jag</i> upplevare	<i>tänkte</i> mental process	<i>samma sak</i> fenomen

I tabellarisk uppställning 5.6 fungerar *tänkte* som en mental process i och med att den sker i deltagarens inre. Ytterligare fungerar *Mamma och jag* som upplevare då de utför den mentala processen. Fenomenet *samma sak* är det som upplevs av förstadeltagaren.

Vid mentala processer kan det uppstå något som kallas för *anförd sats*. Detta händer då en hel sats fungerar som fenomen till den mentala processen. Ett exempel på detta kan ses i tabellarisk uppställning 5.7 nedan.

Tabellarisk uppställning 5.7 Exempel på anförd sats

Förstadeltagare	Mental process	Andradeltagare
<i>Jag</i> upplevare	<i>tycker</i> mental process	<i>mamma är så konstig</i> anförd sats

I exemplet i tabellarisk uppställning 5.7 kan man se att det inte endast är ett ord eller en grupp av ord som fungerar som fenomen utan en hel sats. Hela satsen *mamma är så konstig* påverkas av den mentala processen *tycker* och fungerar liknande ett fenomen. Av

denna anledning blir hela satsen klassificerad som anförd sats (Holmberg & Karlsson 2006:87). Anförda satser förekommer även vid verbala processer.

5.2.2.3 Verbala processer

Verbala processer sker då något sägs av någon. Yttrandet kan vara fysiskt av en person, som då någon talar, eller symboliskt, som av en trafikskylt. De verbala processerna handlar om kommunikation (Holmberg & Karlsson 2006:94).

Förstadeltagaren i en verbal kommunikation kallas *talare*. Andradeltagaren kan vara antingen *lyssnare*, *utsaga* eller *talmål*. Andradeltagaren är lyssnare om denne är personen som tar emot yttrandet, som i exemplet i tabellarisk uppställning 5.8.

Tabellarisk uppställning 5.8 Exempel på lyssnare som andradeltagare

Andradeltagare	Verbal process	Förstadeltagare	Andradeltagare
<i>Snälla ni</i>	<i>säger</i>	<i>hon</i>	<i>till alla i kön</i>
utsaga	verbal process	talare	lyssnare

Exemplet i tabellarisk uppställning 5.8 visar en andradeltagare som fungerar som lyssnare, nämligen *alla i kön*. Det är *alla i kön* som får ta emot yttrandet *Snälla ni* och blir därmed de som lyssnar.

Om andradeltagaren är det som sägs kallas den för utsaga, som man kan se exempel på i tabellarisk uppställning 5.9 samt i tabellarisk uppställning 5.8.

Tabellarisk uppställning 5.9 Exempel på utsaga som andradeltagare

Andradeltagare	Verbal process	Förstadeltagare
<i>Djuren?</i>	<i>sa</i>	<i>pappa Ernst</i>
utsaga	verbal process	talare

Tabellarisk uppställning 5.9 visar hur andradeltagaren fungerar som själva yttrandet. *Djuren?* är det som sägs och blir därmed utsagan.

Den tredje och sista andradeltagaren för verbala processer kallas *talmål*. Andradeltagaren fungerar som *talmål* då den är det verbala målet för yttrandet (Holmberg

& Karlsson 2006:94). I tabellarisk uppställning 5.10 finns ett exempel på en process där andradeltagaren fungerar som talmål.

Tabellarisk uppställning 5.10 Exempel på talmål som andradeltagare

Förstadeltagare	Verbal process	Andradeltagare
<i>pappa Ernst</i> talare	<i>hade börjat tala</i> verbal process	<i>om sitt älsklingsämne</i> talmål

I tabellarisk uppställning 5.10 fungerar *om sitt älsklingsämne* som talmål eftersom det är vad talaren pratar om, men inte ordagrant vad som uttrycks. Det är nämligen inte så att *pappa Ernst* säger *om sitt älsklingsämne* utan han pratar om det.

5.2.2.4 Relationella processer

Relationella processer beskriver hur saker och ting förhåller sig till varandra. I motsats till de materiella processerna så krävs det inte någon energi och det sker ingen förändring vid denna typ av process (Holmberg & Karlsson 2006:89). De relationella processerna kan delas upp i tre undergrupper: *attributiva*, *identifierande* och *existentiella*. I en attributiv process är andradeltagaren ett kännetecken av flera möjliga hos förstadeltagaren, som i meningen *Pappa är pinsam* där andradeltagaren *pinsam* fungerar som ett kännetecken till förstadeltagaren *Pappa*. I en identifierande process fungerar andradeltagaren som identifierande för förstadeltagaren. Ett exempel på en identifierande process finns i meningen *Hon är världens roligaste klanmamma* där *väldens roligaste klanmamma* fungerar identifierande till *Hon*. Den tredje och sista typen av relationell process är den existentiella som kännetecknas av att den endast har en deltagare (Holmberg & Karlsson 2006:90). Ett exempel på en existentiell process är satsen *mamma Märta befann sig*. I exemplet kan man se att *mamma Märta* är den enda deltagaren i den relationella processen. Dessutom kan man se att processkärnan *befann sig* inte öppnar upp för att förstadeltagaren ska bindas samman med en andradeltagare.

De tre typerna av relationella processer (attributiva, identifierande och existentiella) har olika deltagare. Hos de attributiva processerna kallas förstadeltagaren för *bärare* och andradeltagaren för *attribut*. I identifierande processer benämns förstadeltagaren som

utpekad och andradeltagaren som *värde*. Den existentiella processens enda deltagare kallas för *den existerande*.

5.3 Applicering av metoden

I min analys undersöker jag dels typen av process och dels typen av deltagare som föräldern fungerar som i det sammanhanget. Förutom att analysera processtypen och dess deltagare har jag även beräknat hur de olika processtyperna är fördelade mellan de båda föräldrarna samt hur deltagarrollerna är fördelade.

En process analyseras då någon av föräldrarna eller bägge två fungerar som en deltagare. Exempelvis analyseras processen *Hon hör pappa sucka högt* eftersom *pappa* fungerar som deltagare i processen. Även processen *det gillar inte mamma och pappa* har analyserats, i detta fall eftersom båda föräldrar står som deltagare i processen. I de processer då föräldrarna tillsammans utgör en av deltagarna räknas dessa en gång för mamman och en gång för pappan. Samma sak gäller då en av föräldrarna utgör förstadedeltagaren och den andra utgör andradeltagaren i samma process. Om båda föräldrarna fungerat på samma deltagarposition i en process räknas även deltagarpositionen dubbelt, alltså en gång för mamman och en gång för pappan.

Jag har valt att inte analysera processer i repliker då dessa har ett annat perspektiv än bokens övriga text. Replikerna visar hur en annan person framställer föräldern vilket skulle kunna göra resultaten otydliga.

I de fall då processen har varit möjlig att kategorisera som flera olika processtyper har jag valt att placera processen i den grupp som stämmer mest överrens med hur den används i kontexten. Samma process sorteras alltså inte in under flera kategorier utan placeras i den grupp som lämpar sig bäst vid just det fallet. Ett exempel ur mitt material på en sådan svårplacerad verbprocess är *Mamma Karin och pappa Rudolf nickar*. Verbet *nickar* går att tolka både som en materiell process, i och med att någon utför en energikrävande handling, och som en verbal process, i och med att någon kommunicerar. I det här fallet har jag valt att kategorisera processen som verbal eftersom den främst fungerar kommunikativt.

6. Resultat

I detta avsnitt presenterar jag undersökningens resultat. Först beskriver jag mina övergripande resultat för de olika processtyperna, därefter presenterar jag de utmärkande drag som funnits bland de olika processerna och till slut presenterar jag fördelningen av deltagarrollerna samt de utmärkande dragen bland de olika deltagarna.

6.1 Övergripande resultat

I det övergripande resultatet beskriver jag hur de olika processerna har fördelats i de nyare respektive de äldre böckerna. Totalt har 1 288 processer hämtats ur de sex analyserade böckerna. För att räkna ut procenthalten för en processtyp har andelen av den valda processtypen dividerats med det totala antalet processer.

6.1.1 Pappan

I tabell 6.1 kan man se hur processtyperna varierar för pappan i de nya och de äldre böckerna.

Tabell 6.1 Fördelning av verbprocesser för pappan

	Verbala processer	Materiella processer	Mentala processer	Relationella processer	Total
De äldre böckerna	189 (51,9 %)	124 (34,1 %)	33 (9,1 %)	18 (4,9 %)	364 (100,0 %)
De nyare böckerna	135 (39,9 %)	101 (29,9 %)	56 (16,6 %)	46 (13,6 %)	338 (100,0 %)

I de äldre böckerna kan man se att pappan har högst andel processtyper som utgörs av verbala processer. Drygt hälften av alla processer med pappan som deltagare utgörs av en verbal process då de verbala processerna står för hela 51,9 % av hans processer. Näst högst andel har de materiella processerna som ligger på 34,1 %. Jämfört med två minst

förekommande processerna, de mentala på 9,1 % och de relationella på 4,9 %, utgör de materiella, liksom de verbala, en stor del av den totala andelen processtyper.

Även de nyare böckerna har samma relation mellan vilka processer som är vanligast respektive minst frekventa. Det har dock skett en skillnad i hur ofta de verbala processerna förekommer då de i de nyare böckerna har sjunkit till 39,9 %. Istället har förekomsterna av mentala och relationella processer ökat och de ligger på 16,6 % respektive 13,6 % i de nyare böckerna. Ingen större skillnad har skett för de materiella processerna som i de nyare böckerna utgör cirka 29,9 % för pappan.

6.1.2 Mamman

Tabell 6.2 visar fördelningen av verbprocesser för mamman i de äldre respektive de yngre böckerna.

Tabell 6.2 Fördelning av verbprocesser för mamman

	Verbala processer	Materiella processer	Mentala processer	Relationella processer	Total
De äldre böckerna	165 (51,2 %)	101 (31,4 %)	34 (10,6 %)	22 (6,8 %)	322 (100,0 %)
De nyare böckerna	148 (40,4 %)	116 (31,7 %)	65 (17,8 %)	37 (10,1 %)	366 (100,0 %)

Även mamman har högst andel verbala processer. De utgör 51,2 % av den totala andelen processer som mamman deltar i. De materiella processerna utgör den näst mest frekventa processtypen för mamman och ligger på 31,4 %. De mentala processerna utgör 10,6 % och de relationella processerna, som är minst frekventa, utgör 6,8 % av de äldre böckernas processer med mamman som deltagare.

I de nyare böckerna gäller samma ordning på processerna som i de äldre böckerna. Mest frekventa är de verbala som följs av de materiella som följs av de mentala och minst frekventa är de relationella. Liknande resultaten för pappan har även mammans verbala processer minskat i andel från de äldre böckerna till de nyare. De verbala processerna utgör 40,4 % för mamman i de nyare böckerna. Istället har de mentala och de relationella

processerna blivit mer frekventa och ligger i de nyare böckerna på 17,8 % respektive 10,1 % för mamman.

6.2 Processerna

I det här avsnittet går jag in djupare på resultaten från processerna genom att beskriva typiska drag för mamman och pappan i de nyare respektive de äldre böckerna.

6.2.1 Materiella processer

De materiella processerna är händelser och handlingar. De kräver energi och förändrar något i den yttre världen. För en noggrannare beskrivning se avsnitt 5.2.2.1 *Materiella processer*. Gemensamt för föräldrarna i både de nyare och de äldre böckerna är att många av de materiella processerna handlar om riktning, som exempelvis *kommer*, *går* och *åker*. Även många statiska handlingar är gemensamma för föräldrarna och de gör sådant som *sitter* och *står kvar*.

6.2.1.1 Pappan

I två av de tre nyare böckerna, *Håkan Bråkans skrattpok* och *Joy & snigelriket*, finns det flera uttryck för att pappan visar glädje. Han *ler* och *skrattar*. Pappan gör även en del handlingar som tidigare har ansetts som kvinnliga. Det finns exempel då det är pappan som *handlar*, *lagar mat* och *tar hand om barn som gjort sig illa*. Det finns även exempel på processer där pappan utför sådant som anses vara manliga handlingar. Dessa handlingar har ofta att göra med händighet eller styrka och det pappan gör är exempelvis att *skotta taket*, *spela fotboll* och *bygga skyltar*. I två av tre böcker beskrivs att pappan *jobbar*. I *Håkan Bråkans skrattpok* arbetar pappan med försäkringar och i *Joy & snigelriket* har pappan flera ströjobb. Det beskrivs även hur pappan i *Joy & snigelriket* tidigare arbetade på ett stort företag och tjänade mycket pengar.

I de äldre böckerna utför pappan ofta handlingar som klassas som maskulina. Det är pappan som *bygger olika saker*, *bär tungt* och *hugger*. Just *bygger* förekommer i alla tre böcker. Ett fåtal handlingar har feminina konnotationer och handlar endast om omhändertagande. I två av böckerna förekommer dessa typer av handlingar: *Pip-Larssons*

Lilla O och *Villervalle i Söderhavet*. Det är dock viktigt att ta upp att Villervalles pappa arbetar som läkare och alla hans processer som handlar om omhändertagande har med hans yrke att göra. Pappan utför även många handlingar som har med uttryckande av glädje att göra så som *skrattar* och *småle*. Även i de äldre böckerna nämns att pappan *jobbar* i två av tre böcker. I *Villervalle i Söderhavet* arbetar pappan som läkare och sedan även som forskare. Pappan i *Pip-Larssons Lilla O* arbetar som uppfinnare.

6.2.1.2 Mamman

I alla tre av de nyare böckerna utför mamman handlingar som visar glädje. Hon *fnissar*, *skrattar* och *ler*. Mamman utför i de nyare böckerna både handlingar som kan anses manliga och handlingar som kan anses feminina. Handlingar mamman gör som kan anses ha manliga konnotationer är bland annat att *gräva*, *lyfta tungt* och *ta bort insekter*. Att handlingen *ta bort insekter* skulle kunna ha manliga konnotationer går att koppla till tanken om kvinnan som passiv. Denna passivitet utspelar sig ofta i litteratur genom att kvinnan är den som blir räddad av någon annan. När kvinnan är den som tar bort hindren, i detta fall insekterna, går det emot den traditionella synen på kvinnan som passiv. I två av tre nyare böcker nämns att mamman *jobbar*. I *Håkan Bråkans skrattbok* är mamman bibliotekarie och i boken *Joy & Snigelriket* arbetar mamman som konstnärsmo-
dell.

I två av de tre äldre böckerna finns det processer där mamman uttrycker glädje: *Barnen på Bråkmakargatan* och *Pip-Larssons Lilla O*. Mest iögonfallande bland processerna med mamman i de här böckerna är att det finns många processer med handlingar som kan anses kvinnliga. Mamman *städar*, *tar hand om barnen* och *bjuder på mat*. Särskilt vanliga är processer med koppling till städning. Bland annat är det mamma som *dammar*, *torkar upp*, *tvättar av* och *gnider fönster*. Processer med manlig konnotation är ovanliga och de två exempel som möjligtvis skulle kunna ses som processer med manlig konnotation är då Lilla Os mamma *befriar en groda* och då Lottas mamma *lyfter upp henne*. Att lyftandet kan ses som manligt beror på att det visar styrka, som vanligtvis associeras med manlighet. Borttagandet av kräldjur kan (som i exemplet om borttagandet av insekter i föregående stycke) möjligtvis tolkas manligt om man ser till föreställningen om kvinnor som passiva. Båda meningarna skulle dock kunna ses som feminint konnoterade i och med att de visar omtänksamhet, vilket traditionellt sett oftast ses som en feminin egenskap. I en av de tre

äldre böckerna kan man se att mamman *jobbar*. Det är i *Pip-Larssons Lilla O* där det nämns att mamman tidigare jobbade på teatern, men att hon slutade med detta arbete då barnen föddes.

6.2.2 Mentala processer

Mentala processer sker i det inre och existerar inte i den yttre världen. I avsnitt 5.2.2.2 *Materiella processer* går det att läsa mer om de mentala processerna.

6.2.2.1 Pappan

I de nyare böckerna kan man se en del processer som handlar om tankegångar. Pappan är med i mentala processer såsom *tänker*, *förstår* och *minns*. I övrigt är det svårt att se strukturer bland de mentala processerna.

I alla tre äldre böcker förekommer verb som för fram pappans vilja så som *ville* och *bestämde*. Många av de mentala processerna består av verb som handlar om att se, bland annat *tittar*, *ser* och *söker* pappan. Bland de äldre böckerna förekommer *höra* som mental process i två av tre böcker: *Villervalle i Söderhavet* och *Pip-Larssons Lilla O*. Tre gånger av dessa fyra förekommer är det pappan som hörs. Det finns även en del verb som handlar om pappans kunskap. Exempel på sådana verb är *fattade*, *begrep* och *visste*.

6.2.2.2 Mamman

För mamman består de mentala processerna i de nyare böckerna mycket av verb som uttrycker syn. Hon *ser*, *tittar på* och *får syn på*. I alla tre böcker finns även exempel på processer där hörsel uttrycks. Verb som används då är *lyssna* och *höra*. Intressant är också att alla tre böcker har verbprocesser som visar mammans åsikt då hon *tycker*.

I de äldre böckerna är *ser* en av mammans vanligare mentala processer. Det är även vanligt med processer som uttrycker mammans vilja som exempelvis *vill* och *tycker*. Intressant är även att alla tre böcker har processer som uttrycker mammans kapacitet genom verbet *kan*. De flesta av dessa satser negeras.

6.2.3 Relationella processer

Relationella processer beskriver förhållanden mellan saker. En beskrivning av relationella processer finns under avsnitt 5.2.2.3 *Relationella processer*. Då alla böckernas relationella processer är näst intill identiska kommer dessa resultat att presenteras tillsammans. Det finns inte heller någon större skillnad när det gäller mamman och pappan. I princip alla de relationella processerna i böckerna beskriver hur pappan eller mamman uppfattas. Verben utgörs mest av *är*, *blir* och *har*. De relationella processernas deltagare är mer intressanta och tas upp i avsnitt 6.3 *Deltagare*.

6.2.4 Verbala processer

Verbala processer uttrycker kommunikation. Denna kommunikation kan vara fysisk, som när en person talar, eller symbolisk, som på en skylt. I avsnitt 5.2.2.4 *Verbala processer* finns det mer information om dessa processtyper. Bland de verbala processerna är *säger* det vanligast förekommande verbet i alla böcker för både mamman och pappan.

6.2.4.1 Pappan

I de tre nyare böckerna förekommer många processer där pappan höjer rösten. Han *ropar*, *skriker* och *vrålar*. Något annat som pappan gör i sina verbala processer är att visa missnöje genom att bland annat *sucka*, *puttra*, *stöna* och *morra*. I alla tre böcker förekommer även att pappan *frågar* och *undrar* över saker.

I de äldre böckerna är det svårt att se tydliga likheter mellan de tre böckerna när det gäller verbala processer (om man inte tar hänsyn till verbet *säger*). Det finns dock exempel på *frågar* i alla tre böcker och på *ropar* i två av tre. De böcker som har exempel där pappan *ropar* är *Villervalle i Söderhavet* och *Pip-Larssons Lilla O*. Ytterligare finns det några få exempel på *berättar* i två av böckerna, nämligen i *Barnen på Bråkmakargatan* och *Villervalle i Söderhavet*.

6.2.4.2 Mamman

För mamman är de vanligast att de verbala processerna i de nyare böckerna är frågande. De består ofta av verb som *undrar* och *frågar*. I alla tre nyare böcker finns det även exempel

på verbala processer där mamman *berättar* något. Två av de tre nyare böckerna har exempel på att mamman höjer rösten, exempelvis genom att *ropa* eller *skrika*. Dessa typer av handlingar utför hon i böckerna *Snöstjärnan* och *Håkan Bråkans skrattbok*.

Bland de äldre böckerna kan man se att de verbala processerna ofta består av frågor och rösthöjningar för mamman. Verb som *undrade*, *frågade* och *ropade* förekommer i alla tre böcker. Man kan även se att mamman i alla tre böcker har exempel på verbala processer som används uppfostrande. Hon *säger till*, *förmanar* och *grälar på* andra karaktärer.

6.3 Deltagare

I detta avsnitt redogör jag för hur mamman och pappan fördelas på de olika deltagarpositionerna. Dessutom påpekar jag om det finns några noterbara mönster att se bland deltagarna i processerna.

6.3.1 Pappan

I tabell 6.3 demonstreras hur deltagarpositionerna för pappan fördelas över de olika processerna. Tabellen visar hur pappan positioneras i de nyare böckerna och i de äldre böckerna.

Tabell 6.3 Deltagarpositioner för pappan

	Förstadedeltagare				Andradeltagare				Anförd sats
	Verbal	Materiell	Mental	Relationell	Verbal	Materiell	Mental	Relationell	Mental
De nyare böckerna	125 (37,0 %)	95 (28,1 %)	40 (11,8 %)	45 (13,3 %)	10 (3,0 %)	6 (1,8 %)	5 (1,5 %)	1 (0,3 %)	11 (3,3 %)
De äldre böckerna	181 (49,7 %)	114 (31,3 %)	26 (7,1 %)	18 (4,9 %)	8 (2,2 %)	10 (2,7 %)	5 (1,4 %)	0 (0 %)	2 (0,5 %)

I tabell 6.3 kan man utläsa att pappan i de nyare böckerna oftast står i en verbal process som förstadedeltagare. Detta gäller även för de äldre böckerna. Det har dock skett en minskning procentuellt över tid för hur ofta pappan står som förstadedeltagare i en verbal process. I de äldre böckerna är pappan förstadedeltagare i en verbal process hela 49,7 % av pappans totala deltagarroller. Denna siffra har sjunkit till 37,0 % i de nyare böckerna. Istället kan man se en ökning för relationella och mentala processer där pappan står som

förstadedeltagare. Övriga deltagarpositioner håller sig på en relativt jämn fördelning om man jämför de äldre böckerna med de nyare.

För pappan i de nyare böckerna finns det flera beskrivningar av hans utseende bland de relationella processerna. Han beskrivs bland annat som *blekare än papper i ansiktet*, som *en fet studsboll* och som *så tjock*. Pappan ger ofta kommandon i de nyare böckerna som exempelvis *Skrik inte, Akta rygg!* och *Akta er ungar!*. Det finns även exempel på förklaringar i de verbala processer där pappan är deltagare. Bland annat *berättar* han om olika taktyper och hur renar trivs i naturen.

I två av de tre äldre böckerna, *Villervalle i Söderhavet* samt *Pip-Larssons Lilla O*, används pappas röst som andradeltagare i en mental process. Det finns även exempel på negativt konnoterade relationella deltagare som kopplas samman med pappan. Han beskrivs som *orolig*, *upprörd* och *förargad*. I alla tre böcker finns exempel på när pappan bestämmer över andra deltagare med hjälp av den anförda satsen i en verbal process. Några exempel är *Nu får du lov att lyda*, *Nu måste ni vara snälla mot mamma på tåget* och *Släpp ut hundstackarn*.

6.3.2 Mamman

Hur deltagarpositionerna fördelas för mamman går att läsa i tabell 6.4, som visar mammans deltagarroller i de nya och i de gamla böckerna.

Tabell 6.4 Deltagarpositioner för mamman

	Förstadedeltagare				Andradeltagare				Anförd sats
	Verbal	Materiell	Mental	Relationell	Verbal	Materiell	Mental	Relationell	Mental
De nyare böckerna	143 (39,1 %)	107 (29,2 %)	42 (11,5 %)	36 (9,8 %)	5 (1,4 %)	9 (2,5 %)	8 (2,1 %)	1 (0,3 %)	15 (4,1 %)
De äldre böckerna	159 (49,4 %)	96 (29,8 %)	30 (9,3 %)	22 (6,8 %)	6 (1,9 %)	5 (1,6 %)	2 (0,6 %)	0 (0 %)	2 (0,6 %)

Även hos mamman utgör förstadedeltagarpositionen i de verbala processerna största delen av deltagarrollerna. Vidare har även dessa minskat procentuellt över tid mellan de äldre och de nyare böckerna. Som förstadedeltagare i en verbal process står mamman 49,4 % av gångerna i de äldre böckerna, men endast 39,1 % i de nyare. Det är svårt att se några andra deltagarroller som har ökat av detta, men det finns ett flertal som har ökat lite.

Förstadeltagarposition i relationella processer har ökat för mamman från 6,8 % i de äldre böckerna till 9,8 % i de nyare. Även de mentala processerna där mamman står som förstadeltagare har ökat, dessa från 9,3 % till 11,5 %. Vidare har även de mentala processerna där mamman står i en anförd sats har ökat, från 0,6 % till 4,1 %. Intressant är även att mamman förekommer oftare som andradeltagare i materiella och mentala processer i de nyare böckerna än hon gör i de äldre.

Då mamman är förstadeltagare i en materiell process i de nyare böckerna fungerar något av barnen ofta som andradeltagare. Mamman har en del andradeltagare bland de mentala fenomenen i de nyare böckerna där hon *känner någonting*. Mamman *hör att någonting är utanför*, hon *börjar tro att det var någonting som hänt på förskolan* och hon känner att *det är något som luktar konstigt*. För mamman finns det i två av de tre nyare böcker relationella processerna där andradeltagaren beskriver hennes karaktär. De böcker där detta beskrivs är *Håkan Bråkans skrattpok* och *Snöstjärnan*. Hon beskrivs som *trött, glad, inte riktigt klok i huvudet, orolig, lat och feg, urskicklig i vattnet* och som *världens roligaste klantmamma*. Även saker som beskriver mammans utseende står som andradeltagare för mamman. Hon beskrivs då som *lite svettig, röd i ansiktet, vit, lite rufsig i håret* samt *vacker och fin*.

För mamman i de äldre böckerna kan man se vissa samband mellan en del andradeltagare i materiella processer då hon står som förstadeltagare. Andradeltagaren är ofta kopplad till hus och hem som exempelvis *en duk av plast, alla tallrikarna och kopparna, lakanen* och *hela servicen*. De är även ofta kopplade till mat och dryck som till exempel *choklad i termosflaskor och kaffe, kakor* och *mjölken*. Man kan även se ett samband mellan vissa av andradeltagarna i mammans relationella processer. På andradeltagarens plats infinner sig ofta ord som beskriver hur mamman uppfattas. Hon beskrivs i dessa fall ofta med negativa ord så som *arg, ledsen, orolig* och *inte glad*. Av dessa är *arg* väldigt vanligt förekommande som beskrivning. Ingen av de tre äldre böckerna beskriver mamman med positiva ord. I alla tre böcker kan man även se att mamman ofta har förmaningar som anförd sats när hon är förstadeltagare i en verbal process. Då förekommer det förmaningar som *Häng inte på bordet!*, *Du vet att du inte får säga Farao* och *nu får du allt gå barfota hela dagen*. Alla förmaningar från mamman är riktade till barn förutom en.

7. Diskussion

Det här avsnittet inleder jag med en diskussion av mina resultat. Därefter följer ett kort avsnitt med kritik mot undersökningen.

7.1 Diskussion av resultaten

Det går att se vissa skillnader mellan föräldrarna i de nyare böckerna och föräldrarna i de äldre böckerna. En av dessa skillnader är deras jobbsituation. I de äldre böckerna är det endast pappan som arbetar medan mamman är hemmafru. I de nyare böckerna är det inte bara pappan som arbetar utan i två av de tre böckerna beskrivs det hur båda föräldrarna jobbar. Detta skulle kunna kopplas till de normer som Lind Palicki (2010) hittade om hur Försäkringskassan framställer föräldrar i broschyrer. En av dessa normer är att bägge föräldrarna jobbar vilket verkar fungera som norm även när man tittar på hur nyare barnböcker framställer föräldrar. Intressant är dock att pappan i *Joy & snigelriket* har arbetat på ett stort företag där han tjänade mycket pengar men att han slutade för att istället arbeta med olika ströjobb. Karriärbytet motiveras i boken med att pappan var trött på jobbet, men dessutom med att han ville spendera mer tid med barnen. Kanske är detta en indikator på förändringen av maskuliniteten som både Idevall Hagren (2008) och Andenæs (2005) diskuterar i deras respektive undersökningar.

Något som stärker denna hypotes om en förändring av hur maskulinitet uppfattas går att se i och med att pappan i de nyare böckerna utför handlingar som tidigare ansetts kvinnliga. I de äldre böckerna utför pappan till största del handlingar som följer samhällets könsmonster medan han i de nyare böckerna börjar utföra handlingar som bryter mot dem. Det finns exempel på att pappan i de nyare böckerna *lagar mat, handlar och tar hand om barnen*. Ett sådant könsöverskridande bland de materiella processerna i de nyare böckerna går även att finna hos mamman. Bland annat så utför hon handlingar som att *gräva och lyfta tungt*. Detta skulle tyda på att även synen på kvinnlighet har börjat förändras.

Ytterligare ett resultat som visar en förändring av föreställningar om kvinnlighet är att mamman i de äldre böckerna har starkare kopplingar till hemmet än i de nyare. Många av

mammans materiella processer och deltagare handlar om hus och hem. Bland annat är det hon som *dammar, torkar upp* och *tvättar av*. Dessutom kopplas hon samman med ord som *alla tallrikarna och kopparna* och *lakanen*. I de nyare böckerna kan man inte se lika många exempel på hushållsarbete hos mamman. Kanske beror detta delvis på att mamman har ett jobb som tar av hennes tid, men möjligt är även att hon har avlastats något från hushållsarbetet i och med att hon och pappan har fördelat det på ett nytt sätt.

Intressant är även att pappan i de nyare böckerna inte längre framställs som kunnig. I de äldre böckerna kopplas pappan ihop med verb som *fattade, begrep* och *visste*. Dessa förekommer inte på samma sätt i de nyare böckerna. Dessutom är det endast pappan som *berättar* saker i de äldre böckerna, men i de nya böckerna *berättar* båda föräldrarna. Eventuellt kan denna förändring jämföras med ett av Andenæs resultat. Av sin analys kunde Andenæs se att pappan inte längre ansågs vara familjens överhuvud, vilket även verkar vara fallet i barnlitteraturen. Pappan framställs inte längre som den mest kunniga i familjen. Samtidigt verkar mamman ha fått högre status och framställs därför som mer kunnig. Dessa förändringar hos föräldrarna skulle även kunna sammankopplas med kvinnors ökade utbildning, som får till följd att fler män och kvinnor i samhället har samma utbildningsnivå.

Ännu ett tecken som pekar på att mamman framställs som mer kunnig i de nyare böckerna är att hennes förmåga inte längre negeras. I de äldre böckerna finns exempel på processer där mamman *kan* varav de flesta följs av *inte*. Ett av dessa exempel är följande *mamma Märta kunde inte låta bli att sätta fram en pinnstol åt hövding Tokorangi och medlemmarna av byrådet*. I sammanhanget syftar inte mammans handling på omtänksamhet utan på en oförmåga till anpassning. Personerna hon tar fram stolar till i berättelsen har tidigare meddelat att de hellre sitter på golvet än i möbler. Trots att mamman har denna information kan hon inte låta bli att sätta fram stolar, något som visar på att mamman skildras som en individ med svårt att anpassa sig till de nya sederna. Denna typ av negerad förmåga finns det inga exempel på bland de nyare böckerna vilket skulle kunna antyda att tilltron till mammans förmåga är högre.

En skillnad som finns mellan de nyare och de äldre böckerna för både mamman och pappan är beskrivningarna. De äldre böckerna saknar helt utseendebeskrivningar, men sådana finns om både mamman och pappan i de nyare böckerna. Pappan beskrivs då ofta

med ord som handlar om hans hudfärg och kroppsbyggnad medan mamman beskrivs med ord om hennes allmänna utseende (som *vacker*) och om tillfälligt utseende (som *röd om kinderna*). Det är intressant att dessa typer av beskrivningar saknas i de äldre böckerna och man kan fundera över anledningen till detta. Alla böckerna, både nyare och äldre, har bilder till texten, vilket antyder att utseendebeskrivningar inte endast finns för att komplettera texten. Möjligen skulle förändringen av personbeskrivningar kunna indikera att utseende är något som har blivit viktigare i vårt samhälle idag än vad det var på 1950-talet. En annan möjlighet är det har skett en förändring inom berättarstilen i böcker. Vidare forskning på detta fenomen skulle vara intressant för att se om det är ett mönster som går att finna i fler böcker samt för att studera om man kan hitta några förklaringar till varför det har uppstått.

Annan vidare forskning som skulle vara intressant att se i framtiden är om de typer av skillnader som min analys av verbprocesser har visat även förekommer inom andra språkliga områden. Det skulle även vara spännande att se en mer samhällsvetenskaplig forskning med fokus på anledningarna till varför sättet föräldrar framställs på har förändrats.

7.2 Kritik av undersökningen

Det är möjligt att rikta kritik mot undersökningens storlek. I och med att analysen endast görs på tre böcker från de två olika årtiondena blir materialet något litet. Det kan vara svårt att se paralleller när det endast finns tre exempel att jämföra mellan. Av denna anledning kan det bli svårt att dra några direkta slutsatser, men jag anser ändå att undersökningen är tillräckligt stor för att påvisa tendenser.

En annan kritik som kan riktas mot denna undersökning är den kvalitativa metoden. En kvalitativ utgångspunkt innebär vissa aktiva val av forskaren under analysen som gör att forskningen kan bli svår att göra om. I mitt fall har dessa val bland annat handlat om hur verbprocesser har kategoriserats. Jag hoppas dock att mitt grundläggande metodavsnitt ger tillräckligt tydliga riktlinjer för att en upprepning av analysen ska vara möjlig.

8. Sammanfattning

Avslutningsvis ska jag ge en kort sammanfattning av analysens slutsatser. För att göra detta återgår jag till mina frågeställningar och besvarar dessa kortfattat. Det jag tar upp här är de mest intressanta resultaten för varje fråga.

Den första frågan gäller hur verbprocesserna har fördelats för mamman respektive pappan. I de nyare och de äldre böckerna gäller samma frekvensordning av processtyperna för både mammorna och papporna. Mest frekventa är de verbala processerna. Dessa följs sedan av de materiella processerna. Efter dessa kommer de mentala processerna och minst frekventa är de relationella processerna. Mellan de äldre och de yngre böckerna har det dock skett en skillnad i den procentuella fördelningen av processtyper för både mamman och pappan. Även om de verbala processerna är vanligast i både de nya och de äldre böckerna har det skett en minskning av dem procentuellt. Istället har förekomsten av de relationella och de mentala processerna ökat. Möjligtvis indikerar dessa fördelningsskillnader av processer en förändring inom barnlitteraturen. Interaktioner mellan karaktärer har fått lämna plats för beskrivningar av karaktärens inre, vilket skulle kunna påvisa att fokus har flyttats från vad karaktärer säger till vad de tänker och känner.

Min andra frågeställning gäller om man kan se gemensamma drag för mammorna som grupp respektive papporna som grupp i böckerna. Av analysen framgår att sådana gemensamma drag finns. Mamman kopplas ofta samman med feminint konnoterade verb i alla sex böcker. Det förekommer även att mamman *frågar* eller *undrar* över saker samt att hon *ropar* eller *skriker*. I alla böcker finns det exempel på att mamman *ser* något och att hon *vill* eller *tycker* något. Både i de nyare och i de äldre böckerna förekommer det att mamman visar glädje, även om detta är vanligare i de nyare böckerna. Pappan kopplas samman med manligt konnoterade verb i alla sex böcker. Han visar glädje i alla böckerna, vilket oftast beskrivs med verben *skratta* och *le*. För pappan finns det en del gemensamma egenskaper i de verbala processerna. I alla böckerna är det nämligen vanligt att han *ropar*, *frågar* eller *ger kommandon*. Ett annat gemensamt drag för pappan är att han har ett jobb i nästan alla böcker.

Den tredje frågeställningen behandlar huruvida det är möjligt att se skillnader mellan de äldre och de yngre böckerna när det gäller hur dessa framställer respektive förälder.

Analysen bekräftar att sådana skillnader finns. I de nyare böckerna kan pappan utföra feminint konnoterade handlingar. Det finns även exempel på att pappan i de nyare böckerna visar missnöje genom att exempelvis *sucka*, *puttra* eller *stöna*. En annan skillnad mellan hur pappan framställs i de nyare respektive de äldre böckerna är hur han beskrivs. I de nyare böckerna finns det utseendebeskrivningar för pappan, men dessa saknades helt i de äldre böckerna.

I de äldre böckerna finns det istället beskrivningar av hur pappan uppfattas, som exempelvis *orolig*, *förargad* eller *upprörd*. Det förekommer även att pappan *vill* eller *bestämmer* något. Vidare finns det i de äldre böckerna exempel på att pappan innehar kunskap. Denna kunskap går att se i en del mentala processer som *fattade*, *begrep* och *visste*. Dessutom kunde man se att han framställdes som kunnig i ett fåtal verbala processer där pappan *berättar*.

För mamman kan man i de nyare böckerna se exempel på manligt konnoterade handlingar. Det finns även exempel på att mamman *berättar* något. I de nyare böckerna har de flesta mammor ett jobb. Liksom pappan i de nyare böckerna beskrivs även mamman med utseendebeskrivningar. Denna typ av beskrivningar finns inte för mamman i 50-talsböckerna.

I de äldre böckerna handlar många beskrivningar av mamman om hur hon uppfattas och de är negativt konnoterade, som exempelvis *arg*, *ledsen* och *orolig*. Vidare är mamman ofta sammankopplad med deltagare som handlar om hus och hem eller mat och dryck, så som *tallrikar*, *lakan* och *kakor*. Mamman i de äldre böckerna har dessutom verbprocesser som syftar till uppfostran. Exempel på sådana är *säger till*, *förmanar* och *grälar på*.

Den fjärde och sista frågan rör huruvida det är möjligt att se en förändring i hur mamman och pappan förhåller sig till varandra över tid. Mest framträdande är att arbetet fördelas på ett annat sätt mellan mamman och pappan i böckerna. I de nyare böckerna har mamman börjat utföra manligt konnoterade processer och pappan har börjat göra kvinnligt konnoterade processer. Detta gör att hushållsarbetet fördelas sig på ett annat sätt mellan de båda föräldrarna. Denna nya uppdelning av arbetet syns även i och med att både mamman och pappan i de nyare böckerna arbetar utanför hemmet. Mamman framställs inte längre som hemmafru och pappan framställs inte som den ekonomiska försörjaren. På så sätt har även försörjningsansvaret fördelats jämnare mellan föräldrarna i de nyare böckernas. Ett

annat förändrat förhållande mellan de båda föräldrarna är vem som framställs som kunnig. I de äldre böckerna framställs pappan som kunnig och han är den som förmedlar kunskap. I de nyare böckerna är det istället både pappan och mamman som förmedlar kunskap.

Sammanfattningsvis har jag funnit vissa tendenser i böckerna som pekar på att sättet föräldrar framställs på i barnböcker har förändrats. Analysen visar en skillnad i vilka föräldrar som arbetar, hur hushållssysslorna fördelas, hur föräldrarna beskrivs, vem som innehar kunskap samt huruvida föräldrarna utför handlingar med kvinnliga eller manliga konnotationer. Det är troligt att dessa textuella förändringar speglar samhällsliga förändringar i synen på femininitet, maskulinitet och jämställdhet. De ovan refererade analyserna av rådgivningsböcker (Andenæs 2005), barnböcker (Hagren Idevall 2008) och broschyrer från Försäkringskassan som riktas till föräldrar (Lind Palicki 2010) visar liknande tendenser. I hur hög grad de här förändringarna beror på kvinnorörelsen på 1960-talet är svårt att säga. Oavsett orsak är det i alla fall möjligt att se att barnlitteraturen framställer föräldrar på ett annat sätt idag än vad den gjorde innan kvinnorörelsens början.

Referenser

- Andenæs, Ellen, 2005: En virkelig far fra første stund. I: *Tidsskrift for kjønnsforskning* 2005:2. S. 23–29.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina, 2005: *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2 omarb. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Björkvall, Anders, 2009: *Den visuella texten. Multimodal analys i praktiken*. Stockholm: Hallgren och Fallgren Studieförlag AB.
- Connell, Raewyn, 2009: *Om genus*. 2 utvidgade och omarb. uppl. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Edberg, Maja, 2008: *Populära bilderböcker och genus. Genusstrukturerna i de mest utlånade bilderböckerna år 2007*. Borås: Högsolan i Borås.
- Edlund, Ann-Catrine, Erson, Eva. & Milles, Karin, 2007: *Språk och kön*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Gooden, Mark & Gooden, Angela, 2001: Gender Representation in Notable Children's Picture Books: 1995–1999. *Sex Roles: A Journal of Research*, XXXV(1/2). S. 89–101.
- Holmberg, Per, & Karlsson, Anna-Malin, 2006: *Grammatik med betydelse. En introduktion till funktionell grammatik*. Uppsala: Hallgren och Fallgren.
- Idevall, Karin H. 2008: *Föräldraroller i förändring. En kritisk analys av hur frånskilda mammor och pappor framställs i bilderbokstexter*. B-uppsats. Institutionen för svenska, retorik och journalistik: Södertörns högskola.
- Karlstam, Paula, 2010: *Föräldrar, barn och genus: Föräldrars tankar och funderingar kring genusfrågor vid lån av barnböcker*. Magisteruppsats. Institutionen för ABM: Uppsala universitet.
- Kyle, Gunhild & Manns, Ulla, 2010. Hämtat från Nationalencyklopedin, http://www.ne.se/lang/kvinnor%C3%B6relse?i_whole_article=true. Hämtat 4.4. 2013. Artikel om kvinnorörelsen.
- Lind Palicki, Lena, 2010: *Normaliserade föräldrar: en undersökning av Försäkringskassans broschyrer 1974–2007*. Diss. Örebro: Örebro Universitet.
- Nationalencyklopedin, 2013a. Hämtad från Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/sok?q=heteronorma>. Hämtat 29.4.2013. Uppslagsord heteronorma.
- 2013b. Hämtad från Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/patriarkat/280813>. Hämtat 29.4.2013. Uppslagsord patriarkat.
- 2013c. Hämtad från Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se.ezproxy.its.uu.se/lang/stereotyp/315197>. Hämtat 1.5.2013. Uppslagsord stereotyp.
- Ohlsson, Maria, under utgivning 2 upplagan: *Språk och genus*. I: *Sociolingvistik*, red. av Eva Sundgren. Stockholm: Liber.
- Änggård, Eva, 2005: Barbie princesses and dinosaur dragons: narration as a way of doing gender. I: *Gender and Education*, XVII(5). S. 539–553.

Källförteckning

- Danielsson, Bengt, 1957: *Villervalle i Söderhavet*. Utg. av Förlags AB Wiken 1992. Höganäs.
- Jacobsson, Anders, Lindén, Eva & Olsson, Sören, 2007: *Håkan Bråkans skrattbok*. Stockholm: Rabén & Sjögren Bokförlag.
- Karsin, Åsa, 2012: *Snöstjärnan*. Stockholm: Rabén & Sjögren Bokförlag.
- Lindgren, Astrid, 1958: *Barnen på Bråkmakargatan*. Utg. av Rabén & Sjögren Bokförlag 2003. Stockholm.
- Unnerstad, Edith, 1955: *Pip-Larssons Lilla O*. 5 uppl. Utg. av Rabén & Sjögren 1979. Stockholm.

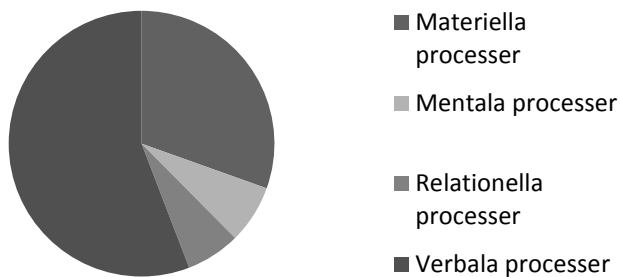
Östlund, Helena, 2008: *Joy & snigelriket*. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Bilagor

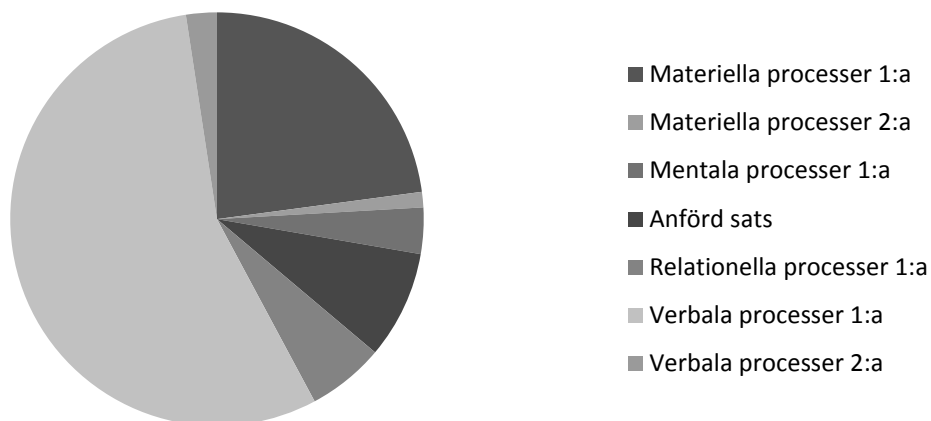
I bilagorna presenteras exempel på uttagna processer från de olika böckerna. Varje bilaga visar exempel från varsin av de sex barnböckerna och har exempel för mamman respektive pappan. Ordföljden i processerna kan ha modifierats för att passa in i tabellerna, analysen har dock gjorts på originaltexten så detta påverkar inte resultatet. Hakparenteser används i tabellen för att visa att ordet inte finns med i originalmeningen, men att det är vad som åsyftas. Till exempel finns det många fall där samma subjekt fungerar till flera satser och satsen utan utskrivet subjekt har då redovisats som "[pappa] och visar en annan skiva". Vanliga parenteser har satts kring ord som inte är avgörande för processanalysen, men som står med i originaltexten. Dessa är ofta omständigheter. För fall där flera olika processtyper har vart möjliga tolkningar finns en fotnot med förklaring av min tolkning. Deltagarpositionen där mamman eller pappan befinner sig har markerats med fetstil.

Bilaga 1: Verbprocesser från Snöstjärnan

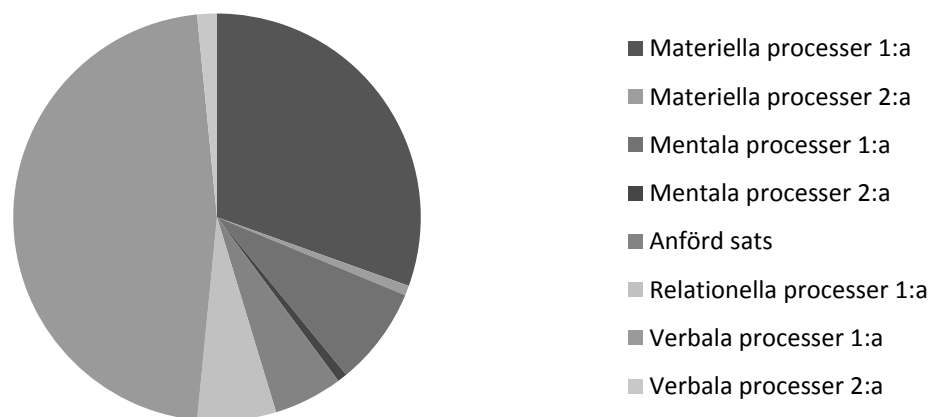
Fördelning av processtyper

Fördelning av deltagarpositioner för pappan

Fördelning av deltagarpositioner för mamman

Pappa

Tabell 1 Materiella processer för pappan

Sida	Deltagare	Materiell Process	Deltagare
14	[pappa] och	<i>visar</i>	<i>en annan skiva.</i>
	aktör	materiell process	mål
48	Pappa	<i>kommer och hämtar</i>	<i>Tora</i>
	aktör	materiell process	mål
49	Pappa och Tora	<i>släpar in</i>	<i>de tunga kassarna</i>
	aktör	materiell process	mål

Tabell 3 Mentala processer för pappan

Sida	Deltagare	Mental process	Deltagare
62	han	<i>frös</i>	
	upplevare	mental process	
54	Hon	<i>hör</i>	<i>pappa sucka högt.</i>
	upplevare	mental process	anförd sats

Tabell 5 Verbala processer för pappan

Sida	Deltagare	Verbal process	Deltagare
21	<i>Här måste det vara,</i>	<i>säger</i>	<i>pappa</i>
	anförd sats	verbal process	talare
50	<i>Visst, vi kan väl göra varm saft,</i>	<i>säger</i>	<i>pappa.</i>
	anförd sats	verbal process	talare
53	<i>Ja, men alla är inte som du,</i>	<i>säger</i>	<i>pappa</i>
	anförd sats	verbal process	talare

Mamma

Tabell 6 Materiella processer för mamman

Sida	Deltagare	Materiell Process	Deltagare
15	[mamma] och	<i>stannar</i>	<i>bilen</i>
	aktör	materiell process	mål
80	mamma	<i>fångar</i>	<i>Tora</i>
	aktör	materiell process	mål
84	Mamma och Tora	<i>köper</i>	<i>ett kort</i>
	aktör	materiell process	mål

Tabell 8 Mentala processer för mamman

Sida	Deltagare	Mental process	Deltagare
19	[mamma] och	<i>tittar på</i>	<i>Tora och Sam</i>
	upplevare	mental process	fenomen

37	<i>[mamma] och</i>	<i>undrar</i>	<i>vad som hänt</i>
	upplevare	mental process ²	anförd sats
62	<i>Hon</i>	<i>tycker (också)</i>	<i>att det är roligt att leka i snön</i>
	upplevare	mental process	fenomen

Tabell 10 Relationella processer för mamman

Sida	Deltagare	Relationell process	Deltagare
30	<i>Mamma</i>	<i>ser</i>	<i>trött ut</i>
	bärare	relationell process	attribut
30	<i>hon</i>	<i>hunnit bli</i>	<i>kissnödig</i>
	bärare	relationell process	attribut
81	<i>hon</i>	<i>ser</i>	<i>väldigt glad ut</i>
	bärare	relationell process	attribut

Tabell 11 Verbala processer för mamman

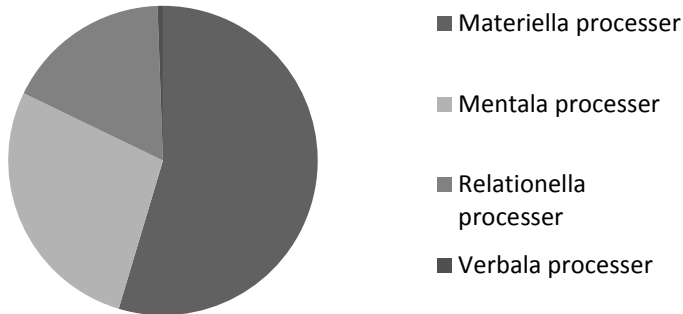
Sida	Deltagare	Verbal process	Deltagare
9	<i>Vi höll på att glömma matsäcken,</i>	<i>säger</i>	<i>hon.</i>
	anförd sats	verbal process	talare
80	<i>mamma</i>	<i>frågar</i>	<i>om de ska stanna och fika</i>
	talare	verbal process	anförd sats
81	<i>Gissa vem det var?</i>	<i>säger</i>	<i>hon.</i>
	anförd sats	verbal process	talare

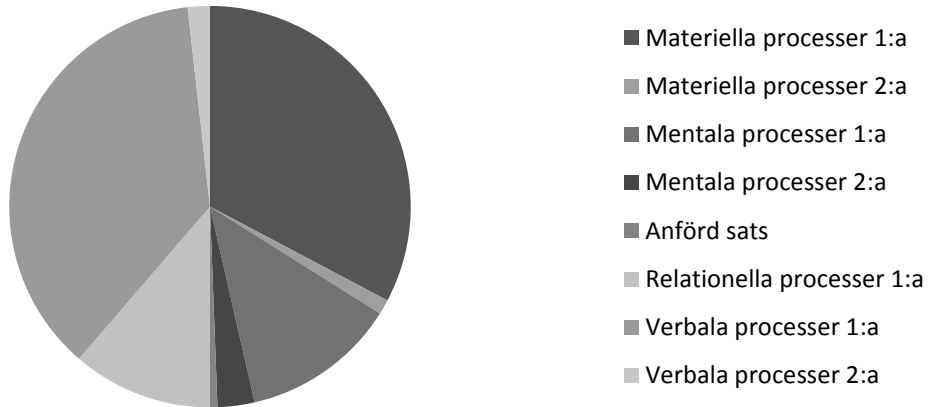
² hon säger det inte utan funderar bara

Bilaga 2: Verbprocesser från Håkan Bråkans skrattbok

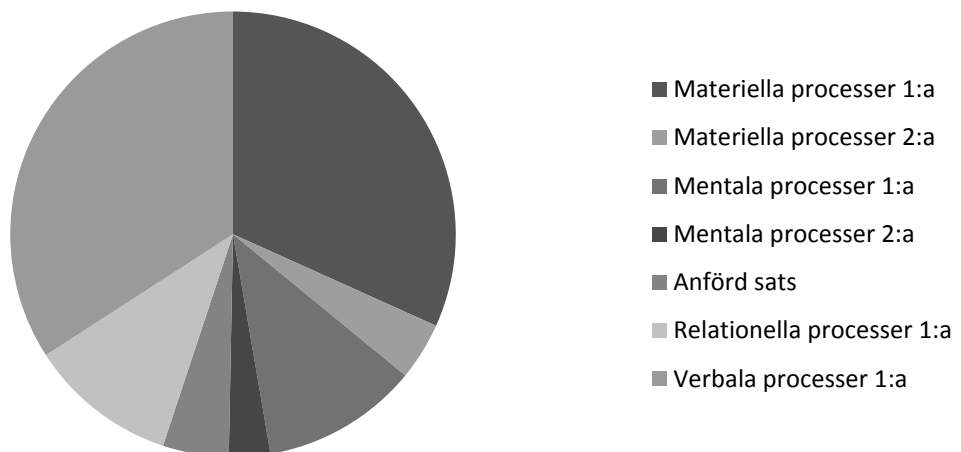
Fördelning av processertyper

Fördelning av deltagarpositioner för pappan

Fördelning av deltagarpositioner för mamman

Pappa

Tabell 1 Materiella processer för pappan

Sida	Deltagare	Materiell process	Deltagare
48	[pappa] och	<i>bläddrar</i>	<i>i böcker om olika verktyg</i>
	aktör	materiell process	mål
81	[pappa] och	<i>stretchar</i>	<i>ena benet</i>
	aktör	materiell process	mål
85	[pappa] och	<i>skjuter</i>	<i>ett långskott</i>
	aktör	materiell process	mål

Tabell 3 Mentala processer för pappan

Sida	Deltagare	Mental process	Deltagare
13	[pappa]	<i>ser</i>	<i>en irriterad fru och en flinande son</i>
	upplevare	mental process	fenomen
13	Pappa Rudolf	<i>förstår</i>	<i>att han måste säga något smart.</i>
	upplevare	mental process	fenomen
20	[pappa] och	<i>tänker</i>	<i>på vad som hänt</i>
	upplevare	mental process	anförd sats

Tabell 5 Relationella processer för pappan

Sida	Deltagare	Relationell process	Deltagare
19	Pappa	<i>blir</i>	<i>inte ens arg.</i>
	bärare	relationell process	attribut
21	Han	<i>är</i>	<i>helt säker</i>
	bärare	relationell process	attribut
84	Pappa	<i>är</i>	<i>(ju) pinsam</i>
	bärare	relationell process	attribut

Tabell 6 Verbala processer för pappan

Sida	Deltagare	Verbal process	Deltagare
20	<i>Men lilla gubben,</i>	<i>säger</i>	han
	utsaga	verbal process	talare
45	<i>Har du satt i halsen?</i>	<i>vrålar</i>	pappa
	anförd sats	verbal process	talare
53	<i>Ta en ballong,</i>	<i>säger</i>	pappa
	anförd sats	verbal process	talare

Mamma

Tabell 8 Materiella processer för mamman

Sida	Deltagare	Materiell Process	Deltagare
21	[mamma] och	<i>plockar upp</i>	<i>disk</i>

	aktör	materiell process	mål
25	Mamma	<i>håller för</i>	<i>munnen på Håkan</i>
	aktör	materiell process	mål
32	Mamma	<i>drar med sig</i>	<i>en förvånad och stum Håkan.</i>
	aktör	materiell process	mål

Tabell 10 Mentala processer för mamman

Sida	Deltagare	Mental Process	Deltagare
21	Hon	<i>får se</i>	<i>Håkans nya klädstil.</i>
	upplevare	mental process	fenomen
24	Mamma	<i>förstår</i>	<i>ingenting.</i>
	upplevare	mental process	fenomen
24	hon	<i>hör</i>	<i>HJÄLP! FLÄSKET BRINNER! FLÄSKER BRINNER!</i>
	upplevare	mental process	anförd sats

Tabell 12 Relationella processer för mamman

Sida	Deltagare	Relationell Process	Deltagare
12	Mamma	<i>blir</i>	<i>lite svettig.</i>
	bärare	relationell process	attribut
29	Mamma	<i>är</i>	<i>ju inte riktigt klok i huvudet.</i>
	bärare	relationell process	attribut
57	Mamma	<i>blir</i>	<i>högröd i ansiktet.</i>
	bärare	relationell process	attribut

Tabell 13 Verbala processer för mamman

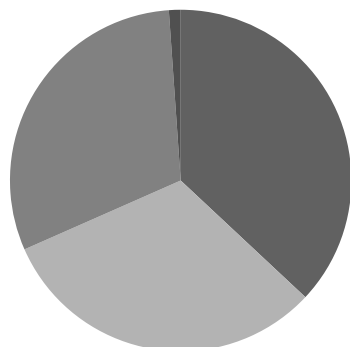
Sida	Deltagare	Verbal Process	Deltagare
10	Hon	<i>berättar</i>	<i>att man ska ha nya kläder på sig och vara välkammad</i>
	talare	verbal process	anförd sats
21	Wow!	<i>säger</i>	hon.
	utsaga	verbal process	talare
26	<i>Och inte du heller,</i>	<i>flinar</i>	mamma.
	anförd sats	verbal process ³	talare

³ fokus på kommunikation

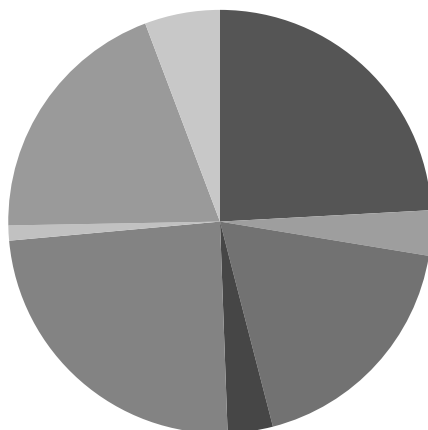
Bilaga 3: Verbprocesser från Joy & snigelriket

Fördelning av processtyper

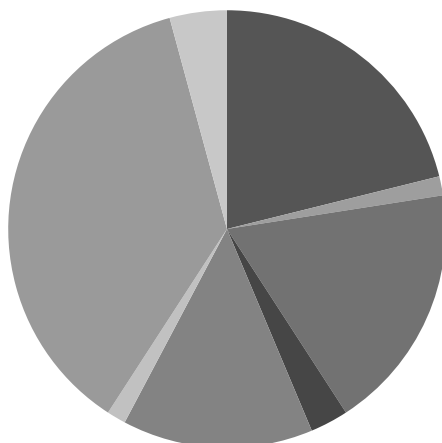
- Materiella processer
- Mentala processer
- Relationella processer
- Verbala processer

Fördelning av deltagarpositioner för pappan

- Materiella processer 1:a
- Materiella processer 2:a
- Mentala processer 1:a
- Mentala processer 2:a
- Anförd sats
- Relationella processer 1:a
- Relationella processer 2:a
- Verbala processer 1:a
- Verbala processer 2:a

Fördelning av deltagarpositioner för mamman

- Materiella processer 1:a
- Materiella processer 2:a
- Mentala processer 1:a
- Mentala processer 2:a
- Relationella processer 1:a
- Relationella processer 2:a
- Verbala processer 1:a
- Verbala processer 2:a

Pappa

Tabell 1 Materiella processer för pappan

Sida	Deltagare	Materiell Process	Deltagare
46	pappa	<i>tog hand om</i>	<i>Otto</i>
	aktör	materiell process	mål
47	han	<i>lyfte upp</i>	<i>honom</i>
	aktör	materiell process	mål
52	Pappa	<i>gjorde</i>	<i>korvstroganoff</i>
	aktör	materiell process	mål

Tabell 3 Mentala processer för pappan

Sida	Deltagare	Mental process	Deltagare
20– 21	han	<i>låtsades</i>	<i>som ingenting</i>
	upplevare	mental process	fenomen
21	Han	<i>ville</i>	<i>vara hemma</i>
	upplevare	mental process	fenomen
52	han	<i>tyckte</i>	<i>att jag kunde ha valt smörgåstårta</i>
	upplevare	mental process	anförd sats

Tabell 5 Relationella processer för pappan

Sida	Deltagare	Relationell process	Deltagare
53	han	<i>jobbar</i>	<i>på ett disko</i>
	bärare	relationell process	attribut
53	han	<i>har</i>	<i>vanliga kläder</i>
	bärare	relationell process	attribut
65	Pappa	<i>är</i>	<i>lika svart som Kajsa-Stina är vit</i>
	bärare	relationell process	attribut

Tabell 7 Verbala processer för pappan

Sida	Deltagare	Verbal process	Deltagare
37	Han	<i>säger (jämnt)</i>	<i>Stör inte grannarna!</i>
	talare	verbal process	anförd sats
47	<i>Vilken smak är godast, egentligen?</i>	<i>frågade</i>	han
	anförd sats	verbal process	talare
49	<i>Javisst,</i>	<i>sa</i>	pappa.
	utsaga	verbal process	talare

Mamma

Tabell 9 Materiella processer för mamman

Sida	Deltagare	Materiell Process	Deltagare	
67	mamma	<i>tog ifrån</i>	<i>honom</i>	<i>roboten</i>
	aktör	materiell process	mottagare	mål
120	mamma	<i>hade bakat</i>	<i>åt oss</i>	
	aktör	materiell process	mottagare	
128	mamma	<i>tog bort</i>	<i>snigeln</i>	
	aktör	materiell process	mål	

Tabell 11 Mentala processer för mamman

Sida	Deltagare	Mental process	Deltagare
19	[mamma] och	<i>lyssnade</i>	<i>på det konstiga ljudet</i>
	upplevare	mental process	fenomen
20	Mamma och jag	<i>tänkte</i>	<i>samma sak</i>
	upplevare	mental process	fenomen
32	Mamma	<i>tycker</i>	<i>tvärtom</i>
	upplevare	mental process	fenomen

Tabell 13 Relationella processer för mamman

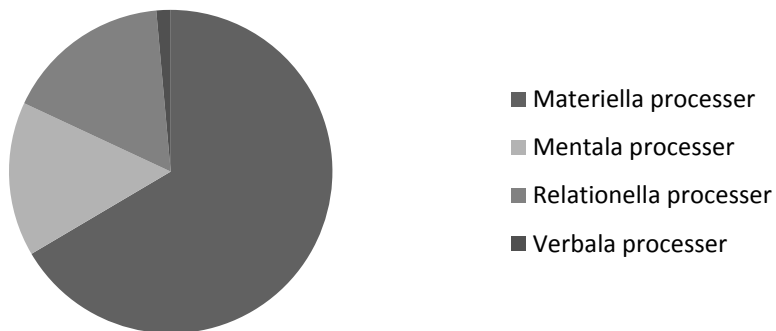
Sida	Deltagare	Relationell process	Deltagare
17	Mamma	<i>är</i>	<i>vit</i>
	bärare	relationell process	attribut
19	hon	<i>är</i>	<i>vacker och fin</i>
	bärare	relationell process	attribut
19	hon	<i>var</i>	<i>lite rufsigt i håret</i>
	bärare	relationell process	attribut

Tabell 15 Verbala processer för mamman

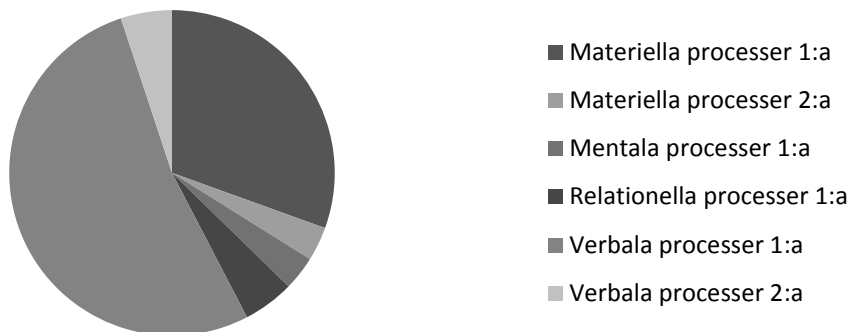
Sida	Deltagare	Verbal process	Deltagare	
86	<i>Kom ni i tid till bussen?</i>	<i>frågade</i>	mamma.	
	anförd sats	verbal process	talare	
101	Mamma	<i>brukar prata</i>	<i>med oss</i>	<i>om miljön</i>
	talare	verbal process	lyssnare	talmål
101	Hon	<i>säger</i>	<i>att vi inte ska slösa på toapapper</i>	
	talare	verbal process	anförd sats	

Bilaga 4: Verbprocesser från Barnen på Bråkmakargatan

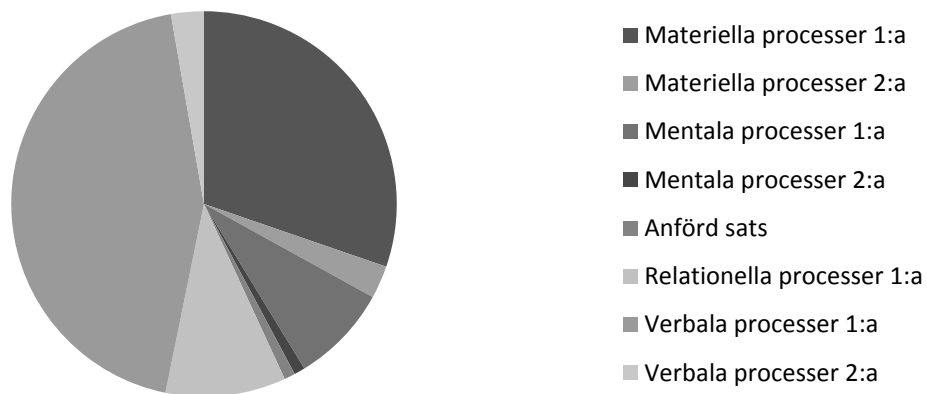
Fördelning av processtyper

Fördelning av deltagarpositioner för pappan

Fördelning av deltagarpositioner för mamman

Pappa

Tabell 1 Materiella processer för pappan

sida	Deltagare	Materiell process	Deltagare	
37	<i>pappa</i>	<i>gjorde</i>	<i>metspön</i>	<i>åt oss</i>
	aktör	materiell process	mål	mottagare

80	pappa	<i>satte</i>	<i>sin hatt</i>	<i>på den</i>
	aktör	materiell process	mål	mottagare
86	pappa och Jonas och jag och Lotta	<i>klädde</i>	<i>granen</i>	
	aktör	materiell process	mål	

Tabell 3 Mentala processer för pappan

sida	Deltagare	Mental process	Deltagare
9	pappa	<i>ville</i>	<i>sova på söndagsmornarna.</i>
	upplevare	mental process	anförd sats
84	Han	<i>visste (inte)</i>	<i>att vi var ute ensamma och köpte julklappar.</i>
	upplevare	mental process	anförd sats

Tabell 4 Relationella processer för pappan

sida	Deltagare	Relationell process	Deltagare
13	pappa	<i>blev</i>	<i>orolig</i>
	bärare	relationell process	attribut
21	Våran pappa	<i>är</i>	<i>så skojig.</i>
	bärare	relationell process	attribut
22	han	<i>behöver (inte) vara</i>	<i>orolig</i>
	bärare	relationell process	attribut

Tabell 5 Verbala processer för pappan

sida	Deltagare	Verbal process	Deltagare
44	Papa	<i>säger</i>	<i>att Lotta är en förhärdat unge</i>
	talare	verbal process	anförd sats
47	<i>Nu måste ni vara snälla på tåget, så att mamma inte får det för besvärligt,</i>	<i>sa</i>	pappa
	anförd sats	verbal process	talare
47	<i>Nej, överallt,</i>	<i>sa</i>	pappa.
	utsaga	verbal process	talare

Mamma

Tabell 7 Materiella processer för mamman

sida	Deltagare	Materiell process	Deltagare
42	mamma	<i>hängde</i>	<i>dem (på tork)</i>
	aktör	materiell process	mål
86	mamma	<i>gjorde i ordning</i>	<i>kaffe</i>
	aktör	materiell process	mål
86	[mamma] och	<i>gjorde</i>	<i>sillsallad.</i>
	aktör	materiell process	mål

Tabell 9 Mentala processer för mamman

sida	Deltagare	Mental process	Deltagare
46	mamma	<i>kan (inte)</i>	<i>köra bilen</i>
	upplevare	mental process ⁴	fenomen
61	[mamma och mormor och morfar och Jonas och jag] och	<i>tittade</i>	<i>på Lotta</i>
	upplevare	mental process	fenomen
82	Mamma	<i>tyckte</i>	<i>att vi var så duktiga.</i>
	upplevare	mental process	fenomen

Tabell 11 Relationella processer för mamman

sida	Deltagare	Relationell process	Deltagare
51	mamma	<i>var</i>	<i>arg</i>
	bärare	relationell process	attribut
74	Mamma	<i>var (visst också)</i>	<i>rädd</i>
	bärare	relationell process	attribut
86	Mamma	<i>var</i>	<i>i köket</i>
	bärare	relationell process	attribut

Tabell 12 Verbala processer för mamman

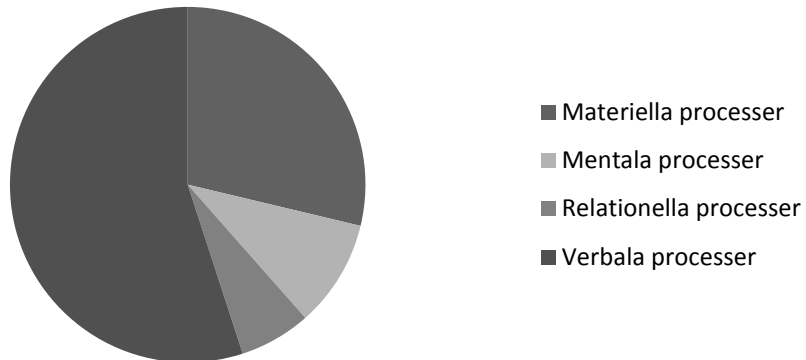
sida	Deltagare	Verbal process	Deltagare
47	<i>Tyst,</i>	<i>viskade</i>	mamma
	utsaga	verbal process	talare
51	[mamma] och	<i>skrek</i>	<i>Ni måste stanna tåget, för mina barn har klivit av.</i>
	talare	verbal process	anförd sats
89	<i>Varför är du så tyst, Lotta,</i>	<i>sa</i>	mamma.
	anförd sats	verbal process	talare

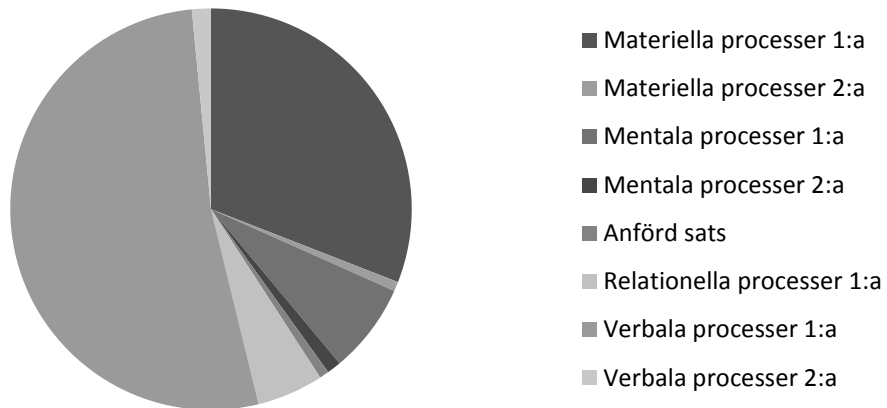
⁴ processen sker inombords

Bilaga 5: Verbprocesser från Villervalle i Söderhavet

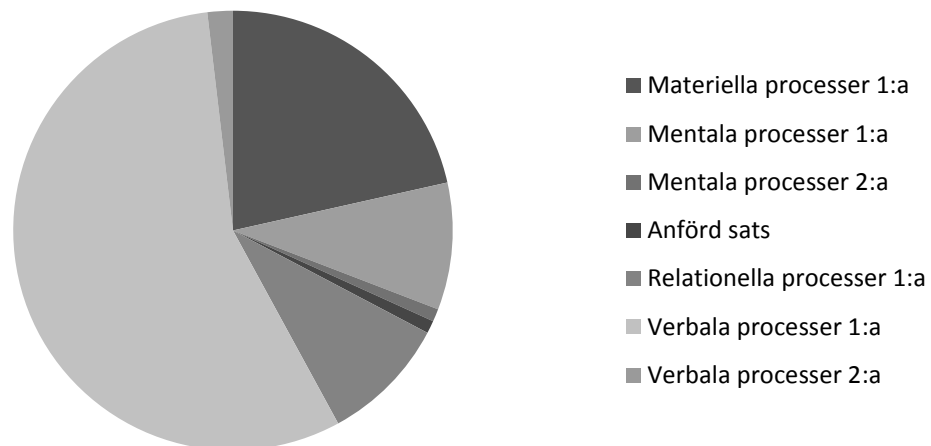
Fördelning av processtyper

Fördelning av deltagarpositioner för pappan

Fördelning av deltagarpositioner för mamman

Pappa

Tabell 1 Materiella processer för pappan

sida	Deltagare	Materiell process	Deltagare
28	[pappa] och	<i>köpte</i>	<i>en kall läsk</i>
	aktör	materiell process	mål
115	Pappa	<i>hjälp</i>	<i>honom</i>
	aktör	materiell process	mål
115	han	<i>svepte in</i>	<i>Villervalle</i>
	aktör	materiell process	mål

Tabell 3 Mentala processer för pappan

sida	Deltagare	Mental process	Deltagare
26	Pappa	<i>tittade</i>	<i>på klockan</i>
	upplevare	mental process	fenomen
85	pappa Ernst	<i>fattade</i>	<i>vad som hade hänt</i>
	upplevare	mental process	anförd sats
97	pappa Ernst	<i>hade valt</i>	<i>Fangatau</i>
	upplevare	mental process	fenomen

Tabell 5 Relationella processer för pappan

sida	Deltagare	Relationell process	Deltagare
15	pappa	<i>har</i>	<i>så många patienter</i>
	bärare	relationell process	attribut
81	pappa Ernst	<i>var</i>	<i>vaken</i>
	bärare	relationell process	attribut
147	Pappa Ernst	<i>blev</i>	<i>(så) häpen</i>
	bärare	relationell process	attribut

Tabell 6 Verbala processer för pappan

sida	Deltagare	Verbal process	Deltagare
76	<i>Hör på mig ett slag nu,</i>	<i>tog till orda</i>	pappa Ernst
	anförd sats	verbal process	talare
78	<i>Jag har aldrig hört någon liknande sång förut,</i>	<i>sa</i>	pappa Ernst
	anförd sats	verbal process	talare
78	<i>Det betyder nog att vi ska sätta oss,</i>	<i>sa</i>	pappa Ernst
	anförd sats	verbal process	talare

Mamma

Tabell 8 Materiella processer för mamman

sida	Deltagare	Materiell process	Deltagare
22	mamma Märta	<i>höll på att ställa</i>	<i>alla tallrikarna och kopparna</i>

		<i>undan</i>	
	aktör	materiell process	mål
26	[mamma] och	<i>började slita av</i>	<i>lakanen</i>
	aktör	materiell process	mål
92	mamma Märta	<i>brottades (vilt)</i>	<i>med en reprulle</i>
	aktör	materiell process	mål

Tabell 9 Mentala processer för mamman

sida	Deltagare	Mental process	Deltagare
126	hon	<i>upptäckte</i>	<i>farmor</i>
	upplevare	mental process	fenomen
144	Mamma Märta och Lenalisa	<i>såg på</i>	
	upplevare	mental process	
161	[mamma] och	<i>försökte (förgäves) att få se</i>	<i>en skymt av henne</i>
	upplevare	mental process	fenomen

Tabell 11 Relationella processer för mamman

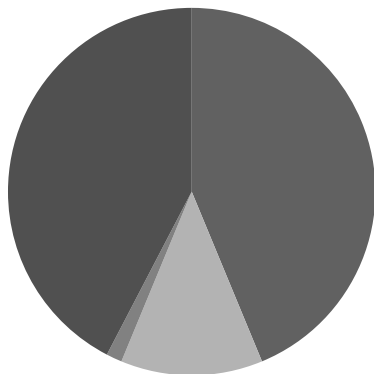
sida	Deltagare	Relationell process	Deltagare
73	Mamma Märta	<i>blev</i>	<i>allt oroligare och oroligare</i>
	bärare	relationell process	attribut
83	Hon	<i>såg</i>	<i>blek och skakad ut</i>
	bärare	relationell process	attribut
	bärare	relationell process	attribut
159	hon	<i>var</i>	<i>mer än vanligt trött på slitet och kopralkukten</i>
	bärare	relationell process	attribut

Tabell 12 Verbala processer för mamman

sida	Deltagare	Verbal process	Deltagare
26	<i>Det kan inte hjälpas,</i>	<i>svarade</i>	mamma Märta
	anförd sats	verbal process	talare
57	<i>En och en halv timme,</i>	<i>svarade</i>	mamma Märta
	utsaga	verbal process	talare
107	<i>Vad? Äter ni hundar här på ön?</i>	<i>utbrast</i>	mamma Märta

Bilaga 6: Verbprocesser från Pip-Larssons Lilla O

Fördelning av processtyper

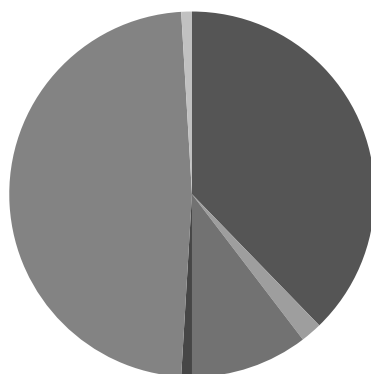
- Materiella processer
- Mentala processer
- Relationella processer
- Verbala processer

Fördelning av deltagarpositioner för pappan

- Materiella processer 1:a
- Materiella processer 2:a
- Mentala processer 1:a
- Mentala processer 2:a
- Relationella processer 1:a
- Verbala processer 1:a
- Verbala processer 2:a

Fördelning av deltagarpositioner för mamman

- Materiella processer 1:a
- Materiella processer 2:a
- Mentala processer 1:a
- Relationella processer 1:a
- Verbala processer 1:a
- Verbala processer 2:a

Pappa

Tabell 1 Materiella processer för pappan

Sida	Deltagare	Materiell process	Deltagare
68	Pappa och Lasse och Lindkvist på verkstan	<i>höll på med att bygga</i>	<i>en ny stuga</i>
	aktör	materiell process	mål
73	[pappa] och	<i>lyfte</i>	<i>henne</i>
	aktör	materiell process	mål
76	han	<i>(bara) hade hämtat</i>	<i>stegen</i>
	aktör	materiell process	mål

Tabell 3 Mentala processer för pappan

Sida	Deltagare	Mental process	Deltagare
67	han	<i>fick höra</i>	<i>hur det hängde ihop med dem</i>
	upplevare	mental process	anförd sats
68– 69	Pappa	<i>ville (helst)</i>	<i>att Lilla O inte skulle vara med nere vid bygget</i>
	upplevare	mental process	anförd sats
76	Han	<i>tänkte (visst)</i>	<i>komma och hämta henne</i>
	upplevare	mental process	anförd sats

Tabell 5 Relationella processer för pappan

Sida	Deltagare	Relationell process	Deltagare
76	han	<i>var</i>	<i>framme</i>
	bärare	relationell process	attribut

Tabell 6 Verbala processer för pappan

Sida	Deltagare	Verbal process	Deltagare
34	<i>Vad ska det här föreställa?</i>	<i>sa</i>	han
	anförd sats	verbal process	talare
73	<i>Nu får du lov att lyda,</i>	<i>sa</i>	han
	anförd sats	verbal process	talare
79	<i>Jag hörde henne!</i>	<i>ropade</i>	pappa.
	anförd sats	verbal process	talare

Mamma

Tabell 8 Materiella processer för mamman

Sida	Deltagare	Materiell process	Deltagare
12	Mamma	<i>dammade</i>	<i>av vagnen</i>
	aktör	materiell process	mål
63	Mamma	<i>bjöd (alltid)</i>	<i>alla barn</i> <i>på kakor</i>
	aktör	materiell process	mottagare mål
66	mamma	<i>torkade upp</i>	<i>skvättarna</i>

	aktör	materiell process	mål
--	-------	-------------------	-----

Tabell 10 Mentala processer för mamman

Sida	Deltagare	Mental process	Deltagare
44	<i>(kanske) mamma</i>	<i>fick syn på</i>	<i>kuvertet</i>
	upplevare	mental process	fenomen
65	<i>hon</i>	<i>såg</i>	<i>de lurviga huvudena</i>
	upplevare	mental process	fenomen
85	<i>hon</i>	<i>tänkte efter</i>	
	upplevare	mental process	

Tabell 11 Relationella processer för mamman

Sida	Deltagare	Relationell process	Deltagare
72	<i>(man kan inte säga att) mamma</i>	<i>blev</i>	<i>glad</i>
	bärare	relationell process	attribut

Tabell 12 Verbala processer för mamman

Sida	Deltagare	Verbal process	Deltagare
12	<i>Tro det?</i>	<i>sa</i>	<i>mamma.</i>
	anförd sats	verbal process	talare
44	<i>mamma</i>	<i>hade sagt</i>	<i>att den var färdig för soptunnan för länge sen.</i>
	talare	verbal process	anförd sats
65	<i>Du gjorde vad, sa du?</i>	<i>frågade</i>	<i>mamma</i>
	anförd sats	verbal process	talare